

FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

ONBEŞ GÜNLÜK TARAFSIZ SİYASET İKTİSAT KÜLTÜR DERGİSİ

1 Ekim 1957 — 60 Kuruş — Cilt VIII

Sayı: 85

Tel : 27531 — Posta Kutusu 131, Ankara

İÇİNDEKİLER

VATANDAŞ NE YAPACAK 1

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI :

İşbirliği Neden Olmadı; Hürriyet Partisi Kongresinden Notlar; İktisadî Meselelerimizde Vâzih ve Müşahhas Fikirlerle Sahip Bir Parti; Siyasî Mücadeleye Katılan Forumcular; Türkiye'de İlk Kalkınma Planı; Suriye Olayları 3-7

SEÇMENİN KÖŞESİ 8

İNCELEMELER :

Bizde Basının Vazifesini İmkânsızlaştıran Şeşepeler II. Dr. Muammer AKSOY 9
Önümüzdeki Seçimlerin Muhtemel Neticeleri Dr. Cemal AYGİN 11

Teknoloji ve Geri Memleketlerin Durumu 13
Bir Kestaneci Köyünün Gelir-Gider Tablosu HARMANDALIOĞLU 16

OKURLARIN FORUMU:

Şimdi Ne Yapmalı (Ömer Sakıp); Hayret Neye? (Hakkı Şahap); Hekimlere Dair (H. Kemahlioğlu); İstanbul Misali (T.V.); Hayvancılığımız (Necdet Atala) 17-21

NE DİYORLAR:

İngiltere'de İskonto Haddinin Yükseltilmesi (The Times) dan 21
Hindistan'a Verilecek Borç (H.B.S.) 22

KÜLTÜR VE SANAT :

Resimle Konuşu Dr. J. MENETRIER 23

VATANDAŞ NE YAPACAK

İşbirliği projesi, hükümetin son getirdiği Seçim Kanunu tadilatı ile, partilere teşkilâtındaki unsurları bakımından bazı fedakârlıklar yüklettiği için tahakkuk ettirilemedi. Son kanunlar muvacehesinde bile, partilerin açık veya örtülü bir şekilde bölge taksimi suretiyle seçimlerde işbirliği imkânlarının mevcut bulunduğunu tarafî tarafsız bir çok hukukçular ve nihayet akli selim sahibi geniş vatandaş kütlesi pek alâ görmekteydi. Esasen seçim gibi, hu-

kuki veçhesinden ziyade siyasî veçhesi hakim olan bir hadisede, hukuk tekniğine, tefsir ve içtihat inceliklerine dayanarak karar verme kadar isabetsiz bir hareket olamazdı. C.H. P. mütesanit bir muhalefet kütlesi halinde bir tek cepheyi tutarak, mücadele yolunu bıraktı; en tabî bir hak olan seçmenlik haklarının savunulmasında korkak ve mütereddit bir vaziyet almayı ifade eden bazı mucip sebepler ileri sürerek, müsterek cepheyi bir anda terketti.

Bu hadise işbirliğinden büyük şeyler ümit eden kütlelerde geniş üzüntü uyandırdı; memleketi bir anda adeta bir matem havası kapladı. Hayal sukutu o derece geniş oldu ki, âmme efkârımız bunun sebepleri üzerinde, fazla durma imkânı bulamadı. Bu derece mühim bir millî dâvanın başarılamayışında kimlerin mes'ul olduğunu araştırma işine koyulamadı.

Fakat zaman ilerledikçe ve ilk anın yarattığı şok tesiri hafifledikçe,

bu noktanın araştırılacağına hiç şüphe yoktur. Çünkü bu noktanın araştırılması, seçmenin reyini hangi istikamette kullanması gerektiği hususunda bazı unsurları meydana çıkaracaktır. Hele yakın tarihimizin gelişmeleri üzerinde yazı yazacaklar, tahlilde bulunacaklar, bu meseleyi aydınlatmaya yarayacak hakiki amilleri günün propaganda ve siyasî taktiklerinden kolaylıkla sıyrarak görme imkânlarını elde edeceklerdir.

Mesele şimdi artık tarihe intikal etmiştir. Türk seçmeni mevcut şartları muta olarak kabul edip ona göre en isabetli kararı verme durumundadır. Vaziyet ne olacak? Seçmen işbirliği olmadığına göre nasıl bir yol takip edecek, bir tek siyasî partinin yalnız kendisini ve teşkilâtını düşünmek yüzünden katlanmaya mahkûm edildiği bu zararı nasıl azaltmaya gayret edecektir?

Bunun için partilerin seçmene müstereken yaptıkları bir tek tavsiye bulunduğu müşahade edilmektedir: Bu da bulundukları seçim bölgesinde en kuvvetli gördükleri partiye rey vermelerinden ibarettir. Bunun aslında son derece isabetli bir tavsiye olduğunda şüphe yoktur. Bu takdirde partilerin başaramadığı işbirliğini seçmenin teker teker vereceği kararlarla başarması ideal bir yoldur. Ancak bu hususta seçmenin isabetli bir şekilde aydınlatılması lâzımdır.

İşbirliğine iştirak etmiyeceğini diğer partilere haber veren C. H. P. Meclisi tebliğinin hazırlanmasına tekaddüm eden günlerde C.H.P. nin etrafta yaymaya çalıştığı diğer bir proje de şu idi: İktidar muhalefet partilerinin seçim işbirliği imkânlarını ortadan kaldıran bir kanun çıkarttı. Bu vaziyette teker teker seçime girersek iktidarı yenemeyeceğiz. Onun için yapılacak şey, diğer partilerin ortadan çekilmeleri, bazı müstakilleri kendi adaylarıymış gibi C. H. P. listesine sokmaları ve tek parti olarak C.H.P. yi desteklemeleridir.

Bu tez ve teklif bir müddet tedavülde tutuldu. Fakat asıl böyle bir teklifin muvazaa teşkil edeceği, buna diğer partilerin razı olmayacakları, esasen C. H. P. arkasında bütün memlekette bir muhalefet bloku tesisinin imkânsız olduğu, bu sebeple seçimlerin kazanılma şansının artmıyacağı, âmme efârı tarafından partilere ihtar edildi. Bu tezin kabul edilmediğini anlıyan C. H. P. başka türlü bir işbirliğine imkân görmediğini ilân

ederek, müsterek cepheden çekildi.

Fakat etrafa şöyle bir hava yaymakta fayda görüyordu. Eğer muhalefet, işbirliğinin bozulması sebeplerinin araştırılması v.s. gibi saiklerle birbirine düşmez, seçimlerde bir birine hücum etmezse, evvelce yapmış olduğu seçimlere bir parti girsin teklifi fiiliyatta çok yakın bir vaziyet meydana getirebilir. Etrafa daima yapılageldiği gibi, C. H. P. nin ana muhalefet partisi olduğu efsanesi yayılır ve diğer partilere rey vermenin muhalefet reylerini bölme olacağı telkini kuvvetle yapılırsa, bundan işbirliğini bozma kararı veren parti hiç zarar görmeden ve hatta bil'akis büyük faydalar sağlamış olarak çıkma imkânına kavuşmuş olur.

Bu tez şu şartlarla hakikaten doğru olabilir. Eğer memlekette büyük bir kütle C. H. P. nin sandığı gibi, mevcut iktidardan tam manasıyla yüz çevirmişse, onu değiştirmek için gözü kapalı bir şekilde hangi muhalefet partisi olursa olsun rey atmaya hazır bir durumda ise ve nihayet C. H. P. iddia edildiği gibi, muhalefet partileri içinde hem teşkilât, hem program, hem de güven ve itimat telkin etme bakımından en kuvvetli siyasî teşekkül olarak görünüyorsa, seçmen kütlesinin böyle bir tercih yapmaya temayül edecekleri söylenebilir.

Fakat bazı memleketlerde görüldüğü gibi, seçimlerde kazanma şansı daha kuvvetli görünen partilere doğru bir rey temerküzü hadisesinden C. H. P. nin bu şekilde istifade etme ümidi, bir çok noktalardan yanlış faraziyelere dayanmaktadır. Mamafih bazı muhitlerde Demokrat Parti iktidarı karşısında yegâne alternatif olarak C. H. P. nin bulunduğu yolunda bir kanaat vardır, veyahut da böyle bir kanaatin uyandırılmaya çalışıldığı müşahade edilmektedir. Fakat yapılan bu kısmi müşahedeleri bütün memlekette teşmil ederek, seçmene bazı tavsiyelerde bulunma zararlı neticeler doğurabilir.

Unutmayalım ki, Demokrat Parti seferlerinin seçim taktiği, Hürriyet Partisi gibi hem kendi kadroları içinde, hem tarafsız vatandaşlar arasında, hem de hattâ C.H.P. kadrolarında geniş bir itibar ve güvene sahip olan taze bir kuvvetle karşılaşmaktansa, her sahada ve her mevzuda daima kolaylıkla boy ölçüşebileceği, yıllanmış ve tecrübe edilmiş bir parti olan C. H. P. ile yalnız başına karşı-

laşmayı tercih etmektedir. Hatta bu seçim kanunu bir bakıma, vatandaşın iki parti arasında bir tercih yapmaya daha kolayca zorlamak için çıkarılmış bir kanun olarak kabul edilebilir. Basınımızda ve son zamanlarda bazı tarafsız muhitlerde, artık bugün karşılaştığımız sıkıların, Halk Partisi ile Demokrat Parti arasında bir tercih yapmaktan ibaret olduğu yolunda dikkatsizce sarfedilmekte olan sözler, davaya fayda değil bil'akis zarar getirecek mahiyettedir. Bu türlü bir tez, hem vatandaşın yokuşa sürüklemek, hem de esasen doğru olmayan bir temel üzerinde koca bir bina kurmaya kalkışmak olur.

Bugün siyasî hayatımızda vatandaşın, mazisi ile mahkûm edilmiş ve yeni bir hüviyetle meydana çıkabilmesi için henüz kâfi zaman geçmemiş bir parti ile, artık bugün mahiyeti daha iyi anlaşılmalıya bağlanmış iktidar partisi arasında zor bir tercih yapmaya mecbur etmede bir zaruret ve isabet yoktur. Türk milleti kötü ile daha kötü arasında değil, fakat iyiler arasında bir tercih yapmaya doğru sevkedilmelidir. İçtimai tekâmül, muhafazakâr tercihlerle, irtica ve geri adımlarla başarılamaz.

Türk milletini böyle bir tercih yapmaya icbar etmeye bir zaruret yoktur. Hatta böyle bir tercihin teklif edilmesi mahdut bazı zümreler müstesna aksi neticeler de tevhit edebilir. Bu fikrimizi desteklemek üzere bazı noktaları zikretmek yerinde olacaktır.

Son yıllarda iktisadi gerileme ve duraklamalara rağmen köylünün ve umumiyetle halkımızın 1950 den evvelki senelere nisbetle daha az müreffeh olduğunu hiç kimse iddia edemez. Son yılların iktisadi sıkıntılarına, darlıklarına, hayat pahalılığına rağmen, halkın hayat standardı ve reel gelir seviyesi 1950 den evvelkine nisbetle el'an yüksektir.

Binaenaleyh iktisadî bakımdan C. H. P. bugünkü güçlüklerle rağmen, maziye ve kendi devrini bir cennet olarak halka hatırlatacak durumda değildir. Siyasî rejim ve hürriyetler bahsine gelince, C. H. P. bu bakımdan da mazinin hasretle yadedilecek bir devir olduğu hususunda pek az insanı ikna edebilir.

Bugünün son derece şiddetli basın kanunu hükümlerine rağmen, basınımızın, 1950 den hemen evvelki bir devre müstesna, C. H. P. idaresi zamanından çok farklı şartlar içinde

bulunduğu iddia edilemez. Siyasi bas-
kının, partiler üzerinde ve seçmen
üzerindeki ağır tazyiklerin, C. H. P.
liberalizminin şahikası olarak tasvir
edilen devirdekenden çok daha ağır
olduğu pek söylenemez. C. H. P. dev-
rinde Ankaranın Çubuk kazasında
Demokrat Parti teşkilâtının tam altı
defa kurulup, dağıldığı el'an seçme-
nin hafızasından silinmemiştir. Harp
içinde millî korunma tahkikat ve tev-
zi işlerindeki yolsuzluklarda C. H. P.
mensuplarının oynadıkları roller, bu-
günün yolsuzluk şikâyetleriyle muva-
zi olarak hatırlanan taze hadiseler-
dir. Son zamanlarda eski C. H. P.
organı başyazarının, herhalde partili
arkadaşlarını ikaz sadedinde anlat-
lattığı bazı hadiseler ve hatta yaptı-
ğı bazı ifşaat C. H. P. devrinde kul-
lanılan usullerin bugünlüklere ne ka-
dar benzediğini daha açık bir şekilde
ortaya koymaktadır.

C. H. P. nin bu hâdiselerin hatır-
latılmasından hoşlanmadığı malûm-
dur. Fakat ne yapalım ki politika ve
hatta beşeri müesseseler, insan hafı-
zasında kalan tortulardan müteşek-
kildir. Bu gün Türk politikasının re-
alitesini kavramak isteyen herkes,
seçmen ve vatandaş suurunda kal-
mış olan bu tortuları birer muta o-

larak kabul etmek ve hesaplarını o-
na göre yapmak zorundadır. Bu ya-
zıyı yazarken bu noktaların hatırla-
tılması şu bakımdan zaruridir: C. H.
P. bu noktaları unutulmuş farzet-
mektedir. Eski devrin Millî Şefinin
Devlet işlerindeki tutumuyla, şimdiki
C.H.P. liderinin demokrasi anlayışı
arasındaki mesafenin, vatandaş zih-
nini rahatsız eden bir tezat teşkil et-
miyeceği kanaatindedir. Etse bile va-
tandaşın bunu hoş göreceği, artık es-
ki şefin mazideki hataları tekrar et-
miyecek şekilde, hadiselerden ders
aldığı ve olgunlaştığı ve bu kanaatin
seçmenler arasında yayıldığına kani-
dir. Belki bu hususlarda tamamen
haksız değildir. Fakat Demokrat
Partiden nefret hissinin uyandırdığı
hava içinde, yukarki noktaların e-
hemmiyetinden bir hayli kaybettiği-
ni iddia etmek oldukça cür'etli bir
faraziyeyle bağlanmak olur. C. H. P.
işbirliğini bırakarak, yola yalnız çık-
ma kararını verirken, Türk politika-
sının realitelerini, kendi arzu ve iste-
ği istikametinde bir tefsire tabi tut-
muş görünmektedir.

Seçim arifesinde takip etmeye
çalıştığı taktik bunu açıkça göster-
mektedir. Türk politikasının rea-
liteleri üzerinde hayale kapılma-

mak, hem seçmeni doğru istika-
mette aydınlatma, hem de hâdise-
leri asıl unsurları ile tahlile çalışma
bakımından önemlidir. Basının, taraf-
sız vatandaşların, aydınların seçme-
ni rey kullanmaya teşvik ederken,
neticesiz yollara sevketmemeye dik-
kat etmesi lâzımdır. Türk politika-
sında, seçmen zor tercih şıkları ara-
sında hapsedilip, daha çok şimdiki
iktidarın arzuladığı tarzda bir rey
kullanmaya icbar edilmemelidir.
Memleketimizde her yerde eski ikti-
darla yeni iktidar arasında bir seçme
yapmayı icabettirecek bir durum
yoktur.

Basınının ve âmme efkârımıza
önderlik eden aydınların, halkı De-
mokrat Partiden uzaklaştırma husu-
sunda daha dikkatli tavsiyelerde bu-
lunmaları lâzımdır. Türkiyenin bir
çok muntikalarında, seçmenin işbirli-
ğinin tek tarafî olarak bozulması yü-
zünden Türk politikasının içine sü-
rüklediği zor durum karşısında,
kendisini bir çıkmaz içinde hissetme-
si için sebep yoktur. Seçmene bir çok
muntikalarda eski ile yeni iktidar a-
rasında bir tercihin bahis konusu
olmadığını gösterecek ve kolayca ka-
rar vermesine yardım edecek tarzda
tavsiyelerde bulunmalıyız.

Onbeş Günün Notları

İşbirliği Neden Olmadı

Türk politikasında işgal ettikleri mevki-
lerinden **aralarında** bir görüş bir-
liğine varamamış olmalarıdır.

Kısa Tarihçe :

Geçen sene Basın Kanunu ve toplan-
tılar kanunu çıktığı zaman, bilhassa
Hürriyet Partisinin teşebbüs'ele alması
ile bu fikir üzerinde partilerarası te-
maslar başlamıştı. Bu temalar esnasın-
da C. Millet Partisi çekingen davran-
mış; C.H.P. ise meselenin teferruatı ve
vuzuha ulaştırılması zarurî olan müşah-
has veçheleri üzerinde uzun müddet
vaziyet almaktan kaçınmıştı. Bunun üze-
rine Hürriyet Partisinin müzakereye e-
sas teşkil etmek ve meseleye daha faz-
la vuzuh vermek üzere partilere tev-
di etmiş olduğu muhtıra C.M.P. tarafın-
dan hiç cevaplandırılmamış, C.H.P. ise
bu muhtıradaki ana meseleler hakkın-
da hiçbir ışık getirmiyen «konuşmaya
devam edelim» tarzında bir cevapla
yetinmişti. Hürriyetçiler C. H. P. nin bu
cevabını müsbet bir adım olarak kar-
şılamamışlardı.

Aylardır, hattâ iki yıldır milletin
zihnini işgal eden işbirliği fikri, Seçim
Kanununda yapılan son tâdilden ve
seçim tarihi ilân edildikten sonra ta-
mamen suya düştü. Bilhassa basının
bu konudaki ısrarlı neşriyatı, Ağustos
sonunda İstanbul ve Ankara'da cere-
yan eden müzakerelerin aldığı istika-
met, âmme efkârında, bu fikrin artık
tahakkuk etmek üzere olduğu yolunda
bir bekleyiş meydana getirmişti. 20
Eylül günü Cumhuriyet Halk Partisi
Meclisinin kararının diğer iki partiye
tebliğ edildiği ândan itibaren, bütün
memlekette, ümidini işbirliğine bağla-

mış vatandaşlar arasında geniş bir ha-
yal kırıklığı doğdu. Bu hayal kırıklığı
partili partisiz geniş vatandaş küllele-
rinde âdeta bir mâtem havası yarattı.

Yakın siyasi tarihimizin yol ayrı-
mında bulunduğumuz şu günlerde, iş-
birliğinin tahakkuk edememesindeki se-
bepler üzerinde ehemmiyetle durmalı-
yız.

Biz, bu sebeplerin, Seçim Kanunun-
daki son tâdiller, iktidarın baskı ve
tazyiki gibi, teknik birtakım unsurlarla
izah edilemeyeceğine kaaniiz. Bunun
kökleri çok daha derinlere gitmektedir.
Bu meselede en mühim âmil, partilerin

Bunu takibeden devre esnasında C. H. P. liler bu cevaplarının red demek olmadığını ileri sürerek, işbirliği gibi âmme efkârı tarafından tutulan bir meselede menfi not almamak için büyük gayret sarfetmişlerdir. Hattâ kabahati Hürriyet Partisinin teklifleri ve müzakere tarzına yüklemeye çalışmışlardır. Hürriyet Partisinin muhtırasının mühletli bir ültimatı, kurucu meclis teklifinin realizmden uzak bir tasavvur, partiler arasındaki müsavât fikrinin ise Türk politikasında realizmden uzaklaşma demek olduğunu tekrar edip durmuşlardır.

İşbirliği konusunda efkârı umumiye tazyiki devam ettiği için, seçimlerin yaklaşmakta olduğunu hisseden basın ve halk, siyasî partileri bu konuda heyeniden vaziyet almıya zorlamıştır. İstanbul İl Kongresinde C.H.P. Başkanı tarafından işbirliğine —daima olduğu gibi— taraftar bulunduğunu beyan etmiş, fakat işbirliği fikrinin temellerinden biri olan kurucu meclis teklifinin ve diğer bazı projelerin «aya gitmek» gibi bir hayalle uğraşmak olduğunu söylemiştir.

İşbirliği müzakereleri nihayet başlamıştır. Daha evvelki müzakerelerde Hürriyet Partisinin «kusuru» olarak gösterilen usûllerin tekrerrür etmemesi için titizlikle dikkat sarfedilmiştir. Kendilerine ültimatı verildiği v.s. gibi usûl ve teşrifat meselelerinde hassasiyet göstermiş bulunan C.H.P. lilere karşı her türlü protokol kaidesi çiğnenmiş, parti başkanlarına müzakerelere daimî riyaset, hususî ikametgâhlarına daimî müzakere mahalli imtiyazları tanınmıştır. Müzakerelere snasında C.H.P. nin bir izzetinefis meselesi yaptığı, diğer partilerden fazla pay alma talebi de kabul edilmiş, fakat kendisine Mecliste tek başına hâkim olma ihtimali yaratacak bir kontenjan tanınmamıştır. C.H.P. Başkanının birkaç hafta evvel «aya gitme» kadar hayali bulduğu kurucu meclis teklifi de taraflarca kabul edilmiştir. Hattâ âmelî sahada işbirliği başlanılmadığı halde, üç parti tarafından 4 Eylülde yayınlanan beyannamede zikredilen kurucu meclis fikrine sadık kaldığını C.H.P. teyid etmiştir.

Ayrı Bakış Tarzı:

Hâdisenin bütün safahatını bir kere daha kısaca tekrar edişimizin sebebi, tâ baştan itibaren partilerin bu me-

seleye bakış tarzlarını aydınlatmak ve bu suretle işbirliğinin tahakkuk edemesindeki hakikî âmilleri meydana çıkarmaya çalışmaktır.

Meselenin ta başındanberi C.H.P., işbirliği fikrini anlayış tarzında diğer partilerden ayrılmıştır. C. H. Partisi daima yaptığı gibi, bu fikre taraftar olduğunu her vesile ile tekrar etmiştir. Yalnız «taraftarım» derken işbirliğinden anladığı şey ve yaptığı tarîf diğerlerinden çok farklı olmuştur. Müzakerelerin başında C.H.P. Başkanı diğer partilere sorduğu usal, «size kaç mebusluk lâzım?» tarzında olmuştur. Kendisine meselenin mebus adedinde olmadığı, işin ruhunun ve temel prensibinin, hiçbir partinin tek başına iktidara gelmemesinden ibaret olduğu anlatılmış ve bu fikir âmme efkârı tarafından da tutulmuş olduğu için, Ağustos sonu müzakerelerinde C.H.P. bunu kabul etme zorunda kalmıştır. Fakat Partiler arasında C.H.P. nin imtiyazlı mevkii noktasında ısrar etmişlerdir.

C.H.P. nin son Seçim Kanunu tâdîlinden sonra, işbirliğini ameli olarak ancak el yazısı karma liste ile mümkün gördüğü meydana çıkmıştır. Bu sayımızda yayınlanan hukukçu arkadaşlarımızın görüşüne göre, mümkün ve hukukî olan bölge taksimi yolunu C.H.P. kabule yanaşmamıştır. Bunda asıl endisenin C.H.P. teşkilâtını sarsacağı mülâhazasından doğduğu anlaşılmaktadır. Nitekim işbirliğinin ameli veçhesi üzerinde en büyük şüphe ve endişe daima C.H.P. lilerden gelmiş ve bunun parti teşkilâtını sarsacağı daima tekrar edilmiştir. Müzakereler boyunca protokol usûllerinin kendi lehlerine tâdilinde, kontenjan meselesinde aslan payının kendilerine ayrılmasında C.H.P. lilerin ısrarı herşeyden evvel parti teşkilâtları bahsinde duydukları bu endişeden ileri gelmekteydi. Kıdemli olduğu malûm olan, kökleşmiş ve yaygın olduğu söylenen bir partinin, millî bir meselenin hallinde teşkilâtın dağılması endişesini bu derece kuvvetle hissetmesi esef edilecek bir hâdiseye teşkil etmiştir.

Tek başına kalma yolunu tercih

C.H.P. lilerin bu meselede kendilerini şöyle haklı göstermeye çalıştıkları bilinmektedir: C.H.P. bugünkü iktidar karşısında kadrosu, teşkilâtı ve lideri ile, demokratik müesseselerle savuna-

bilecek yegâne siyasî teşekküldür. Bilhassa genel başkanları, memleketin büsbütün anarşîye sürüklenmesini önleyecek yegâne teminatıdır. Genel Başkan etrafında toplanmış olan, memlekete yapmış olduğu hizmetlerle Türk politikasında hususî bir mevkii olan bir teşkilâtı zaafa uğratacak herhangi bir formül, memleketin uzun vadeli menfaatleri aleyhinedir. İşbirliğini tahakkuk ettireceğiz diye teşkilâtı dağıtacak herhangi bir teşebbüs kabule şayan olamaz.

Diğer partiler «küçük partiler» dir. Liderlerinin, taraftarlarının ne biçim insanlar olduğu, kurdukları teşekküllerin hayatiyet dereceleri şüphelidir. İleri gelenlerinin fazla bir siyasî hüviyetleri yoktur. Kaldı ki içlerinden bir tanesi —Hürriyet Partisi— C.H.P. nin karşısına bir rakip olarak çıkmaya istidadındadır. Binaenaleyh her ne pahasına olursa olsun, C.H.P. yi ayakta tutacak bir politika tesbitinde hayatî ehemmiyet vardır.

İşte diğer partilerin C.H.P. tarafından bu şekilde mütalâa edilmiş tarzı, bu partinin Türk politikasının primadonna'sı olarak mütalâa edilmesi, diğerlerinin ya şüphe ile veyahut da müstakbel rakip olarak görülmesi, C.H.P. lilere seçimlere işbirliği olmadan gitme kararını verdiren hakikî âmil olmuştur.

Bu suretle C.H.P. teşkilâtı zayıflatmamak, partinin sesini Mecliste duyurabilecek birkaç düzine mebusla da olsa iktifa etmek, nihai zaferi daha da ileriye talik etmek kararının vermiştir. Böylece bir avuç insanla Meclise gelmek ve iktidarın karşısında muhalefetin sesini duyurarak, zamanla iktidarı yıpratmak politikasını tercih etmiştir.

C.H.P., bu karar ile, bölge taksimi ve seçimlerin müstereken boykotu ile mümkün olabilecek işbirliğini reddetmiştir. Bu suretle iktidarın yeniden işbaşına gelmesi halinde memleketin düçar olacağı karanlık âkıbet bahsinde, milletin büyük bir kısmında duyulan endişeye ferdî olarak iştirâk etmediğini açıkça ifade etmiş bulunmaktadır. Memlekette yegâne çareyi, ancak birkaç düzine C.H.P. Milletvekilini Meclise sokma ile mümkün görmektedir. C.H.P. nin vermiş olduğu bu kararda, âmme efkârının ne nisbette hemfikir olduğunu yakındaki seçim neticeleri gösterecektir.

Hürriyet Partisi Kongresinden Notlar

Hürriyet Partisinin birinci büyük kongresi Eylül ortasında, Ankara'nın merkezinde uzak bir semtte bulunabilen bir sinemada toplandı ve üç gün devamlı olarak çalıştı. Geçen sayıda da işaret ettiğimiz gibi, bu kongre partinin müstakbel gelişmesi bakımından mühim bir merhale idi. Çünkü ilk defa, birbirini tanımayan yüzlerce delege bir araya gelecek ve yüz binleri, milyonları aşan halk kütlelerine teklif edecekleri iş programını müzakere edecek, müşterek bir karara varacak. Hürriyet Partisi'nin diğer partilerden farklı olarak, bir şefin veya kuvvetli şahsiyetin câzibesıyla bir arada tutulan bir siyasî teşekkül olmayışı, ilk kongrenin ehemmiyetini büsbütün artırıyordu. Birçok ümit ve bekleyişlerle Hürriyet Partisi hareketine katılmış olan binlerce insan, ilk defa yanyana gelerek, kendilerini birleştiren mânevî bağların neler olduğunu daha yakından hissetme imkânlarına kavuşacaklardı.

Seçimlerin öne alınması dolayısıyla alelacele Ankara'da toplanmasına karar verilen büyük kongre, her şeyden evvel iyi bir teşkilâtçılık ve sür'atli iş görme kabiliyetini ciddi bir denemeye tâbi tutacak olan bir hâdise idi. Kısa bir zamanda 40 kadar ilin olacak, bucak, ilçe ve il kongrelerini arka arkaya tamamlayarak büyük kongreye delege göndermeye hazır hale gelişi, partinin bu denemeyi başarı ile geçirdiğini gösteren bir hâdise olmuştur.

Kongrenin en göze çarpan hususiyeti, delegelerin genç nesle mensup, seçkin ve seviyeli bir kütle manzarası göstermesiydi. Hakikaten birkaç vilâyet delegeleri üzerinde yapılan sür'atli bir müşahede bunların vasatı yaşının 35 ten aşağı olduğunu gösteriyordu. Dikkati çeken önemli bir hususiyet delegeler arasında bir hayli FORUM okuyucusu ve abonesinin bulunması idi.

Kongrenin diğer bir hususiyeti, yabancı bir devlet adamının da işaret ettiği gibi, kongrenin canlı ve aynı zamanda düzenli ve âhenkli bir hava içinde geçmesi idi. Bilhassa bu hususiyeti bakımından, birinci kongre Hürriyet Partisinin batı anlamında hakikî

bir parti yapan vasıflarını ortaya koymuş oluyordu. Azaları hür karar ve iradeleriyle bu cereyana katıldıkları için, bu kongrenin, delegelerinin ferdiyetçiliğinden gelen bir çeşitlilik ve tenevvü manzarası arzemesi, çeşitli ve farklı görüşlerin sık sık sathı çıkması beklenbilirdi. Bu şartlar içinde fikri ve mânevî bağların âhengi ve beraberliği tesis etme kuvveti kendini hissettirmek zorundaydı. Bu kongrede göze batan düzenlilik ve âhenk, sağlam mânevî temeller üzerine kurulmuş olan bir içtimâî harekette hem çeşitliliğin, hem de, âhenk ve tesanüdün hâkim olmasına imkân bulunduğunu açıkça göstermiştir.

Kongrenin bir başka hususiyeti de, demagogik câzibesi fazla olan nutuk ve tekliflerin, kongrenin büyük kütlesi tarafından fazla itibar görmemesi idi. Delegelerin büyük bir kısmı, muhtevası boş, his ve heyecan hamulesi yüksek hitaplardan çok, müsbet, soğukkanlı ve rasyonel tekliflere, söz ve kanaatlerle daha çok temayül gösteriyordu. Diğer partilerin yaptığı kongrelerde, hiç bir müsbet neticeye, karar ve programa müncer olmıyan meydan nutuklarıyla iktifa edildiği halde Hürriyet Partisi kongresi, diğer sütunlarımızda ele alınan bâzı mühim kararlar üzerinde tartışmada bulundu. Memleketin uzun vâdeli iktisadî, içtimâî ve siyasî gelişmesinde birinci derecede rol oynayacak bâzı kararlar aldı.

Hulâsa, Hürriyet Partisi, ilk kongresiyle Türk siyasî hayatında yüksek seviyede politika geleneklerinin teessüsüne yardım eden bir misal vermiş oluyordu.

İktisadi Meselelerimizde Vazih ve Müşahhas Fikirlerle Sahip Bir Parti

Hürriyet Partisi Birinci Büyük Kongresinde, muhalefet yılları esnasında yedek bir hükûmetmiş gibi, ciddiyet ve vekarla çalışması gereken bir siyasî partinin nasıl hareket etmesi gerektiği hususunda misâl teşkil edecek bâzı çalışmalarda bulunmuştur. Kongre umumî meseleler komisyonuna, İstanbul, Ankara, İzmir ve Eskişehir İl Kongre-

lerinin yaptığı bâzı teklif ve önergelerin tetkiki işini havale etmiştir. Bu önergeler komisyonunda tetkik edilmiş ve umumî heyette de tartışılmıştır. Umumî Meseleler Komisyonunda, Hürriyet Partisinin Araştırma Komitesinin, ihtisas komisyonlarının iktisadî ve siyasî meselelerimiz üzerinde yaptığı bâzı teklif ve incelemeler üzerinde de geniş izahat verilmiştir. Bu arada Hürriyet Partisinin birkaç gün önce yayınlanmış olan «Hürriyet ve Refah Yolu» adı verilen 5 Yıllık Kalkınma Planı ve Anayasa Projesi üzerinde bilgi verilmiştir.

Kongrede memleketimizin uzun ve kısa vadeli iktisadî meselelerini, iktidara gelindiği takdirde nasıl ele alınması gerektiğine dair bâzı kararlar alınmıştır. Alınan bu kararlar, Hürriyet Partisinin gerek bugün içinde bulunduğu enflasyonun nasıl durdurmak niyetinde olduğuna, gerekse uzun vâdeli iktisadî gelişme meselelerimizi nasıl gördüğüne dair çok dikkate değer fikirleri ihtiva etmektedir.

Enflasyonun durdurulması için, devlet sektörünün açıklarına bir son verileceği, para ve kredi politikasının iktisadî istikrara yardım edecek şekle sokulacağı, hususî tasarruf temayülünün teşvik edileceği, bir sürü israfın önleneyeceği, yatırımların kontrole tâbi tu-

1957 yılında

Milyon LİRA

20 EV VE APARTMAN DAİRESİ

HER 150 LIRAYA BİR KURU NUMARASI VERİLİR

AKBANK

tulacağı, realist bir kambiyo politikasının takip edileceği sun'î dış ticaret usûllerinden uzaklaşılacağı gibi, birçok tedbirler zikredilmektedir.

İktisadî gelişme meselelerine gelince, bu konuda memleketimizde ve hür dünyada birikmiş ve hazırlanmış olan bâzı fikirlerin Türkiye'de ilk defa bir siyasî cereyan tarafından benimsendiği görülmektedir. Köy kalkınması, umumî iktisadî gelişme vetiresinin bir parçası olarak ele alınmaktadır. İktisadî gelişme politikasında bir sistem ve felsefenin bulunduğu açıkça görülmektedir. Bu hususta aynen şöyle söylenmektedir:

«İktisadî kalkınmamızın, istihsalâtımızı, iklim şartlarının tesirlerinden mümkün mertebe uzak tutacak olan ve ziraat sektöründe mevcut gizli işsizliğin, peyderpey daha verimli sahalarda kullanılmasını sağlamak suretiyle ve adam başına düşen millî gelirimizin artış hızını devamlı surette çoğaltacak olan sanayi sektörüne aktarılmasını mümkün kılacak tedbirlere dayanacağına inanmaktayız.

«Aynı zamanda ziraatimizin ve köy iktisadiyatımızın bir zirai gelişme ve reform hareketiyle takviye edilmesi gerektiğine kaniyiz. Köy kalkınmamız ve zirai reformda, teknik bilgi ve sermaye vasıtalarının daha tam ve yaygın bir şekilde kullanılması mühim bir yer işgal etmelidir...

«Sanayileşme ve onun tabii neticesi olan şehirlerimizde âhenkli ve sür'atli bir iktisadî gelişmeyi sağlayacak şekilde yatırımlar yapılacaktır. Sanayileşmemizin dış ticaretimizdeki muvazene bozmaması, bil'akis bu muvazeninin tesisine yardım etmesi lâzımdır.

«En büyük sermayemiz olan insan gücümüzü israf etmemek, ve kabiliyetli Türk halkını modern medeniyet seviyesine ulaştırmak için, bunu mümkün kılacak olan yatırım hamlelerimizi daha rasyonel bir şekilde teşkilatlandırmamız lâzımdır. Halihazırda yapılan yatırımların imkânlarımızı tam olarak seferber etmediği, israfli ve yanlış yollara yöneldiği görülmektedir. Geri kalmış her memlekette olduğu gibi, Türkiye'de de devletin, kalkınma bakımından elzem bâzı yatırımların yapılabilmesi için lüzumlu bâzı tasarrufları sağlamasında, para ve maliye politikası yoluyla çok mühim bir rol oynayacağına inanıyoruz.»

İktibas ettiğimiz yukarıdaki sözler Hürriyet Partisinin köy kalkınması, ik-

tisadî gelişme ve sanayileşme bahsinde diğer partilerden çok farklı, sistemli ve vâzih bâzı prensipleri Türk âmmehayatında savunmaya hazırlandığını açıkça göstermektedir. Beş yıllık Kalkınma Plânı yayınlandığı zaman bu partinin görüşleri daha müşahhaslaşmış ve vuzuh kazanmış olacaktır.

Siyasî Mücadeleye Katılan Forumcular

Son günlerde Hürriyet Partisi listesinde siyasî mücadeleye katılma kararı veren yazarlarımızdan Muammer Aksoy ve Münici Kapani'nin hareketleri, bilhassa içinde bulunduğu devre esnasında, fikir hürriyetiyle siyasî hürriyetlerin birbirine ne kadar bağlı olduğunu hatırlatan başka bir vesile teşkil etmektedir. Geçen yetlere vâki hükûmet müdahalesini pro senenin son ayında akademik hürriyete etmek için üniversitedeki görevlerinden ayrılan 6 öğretim üyesinin beşi Hürriyet Partisi saflarında, inandıkları fikirlerin mücadelesini yapma kararı vermişlerdir.

Bunun son derece manidar bir hâdise olduğuna şüphe yoktur. Türkiye'de mânevî mes'uliyetini müdrik, faal ve canlı bir aydınlar zümresinin mevcut olduğuna delâlet eden bu hâdise Almanya'da Hitler'in doğuşuna göz yuman ve bunun cezasını çok ağır bir şekilde çeken Alman üniversitelerinin hatâsının Türkiye'de tekrür etmesine müsaade etmek istemiyen bir hareketi ifade etmektedir.

Forumcuların bu hareketi başka bir yönden de mânidardır. Forum bir fikir dergisi olarak daima tarafsız tahlil ve müşahedeyi savunmuştur. Fakat muhtelif vesilelerle de belirttiğimiz gibi, bunun kanaatsizlik ve kararsızlık demek olmadığını da, yazarlarımızın siyasî mücadeleye katılma kararları açıkça göstermiştir. Bizim tarafsızlığımız doğmatizmi, çarpık muhakemeyi, mantık kaidelerini dürist olmıyan bir şekilde kullanmayı reddeden bir vaziyet almadan ibarettir. Yoksa bu dergi çıktığı gündenberi aydınların kuvvetli inançlara sahip olması, kendi vicdanlarında karara ulaşarak, kütlelere önderlik etmesi, siyasî ve içtimâî mes'uliyetlerini korkak bir çekingenlikle unut-

mamaları gerektiğini daima savunmuştur.

Bir fikir ve yayın organının yazarlarından büyük bir kısmının bir siyasî partiyi desteklemesi, hattâ mühim davaların bahis konusu olduğu bir seçim esnasında müessese olarak bir partinin desteklenmesi kararının verilmesi, bizim yaptığımız tarîf hudutları içinde tarafsızlıkla kaabili telif olmıyan bir hareket değildir. Nitekim meselâ Amerika'da mühim seçimler esnasında, aslında en tarafsız bir gazete olan New York Times'in şu veya bu cumhurbaşkanını desteklemeye karar verdiğini açıkça ilân etmesi, bu gazetenin tarafsızlığıyla kaabili telif bulunmaz. Buna dair başka memleketlerden de birçok misaller mevcuttur.

Okurlarımızın Forum yazarlarının bu son hareketlerini bu çerçevede içinde mütalâa etmeleri ve kendileri için de bundan netice çıkarmaları lâzımdır.

Türkiyede İlk Kalkınma Plânı

Türkiye'de ilk kalkınma plânının bir muhalefet partisi tarafından hazırlanmış olması son derece dikkate değer. Bu bize satıhtaki günlük çekişmeler ve üzücü hâdiseler ötesinde, Türk politikasının hiç de küçümsenemeyecek bir mesele kazandığını ifade eden müstesna bir hâdisedir. Birçok kimseleri üzen, siyasî mücadele usûlleri, küfür, demagoji, polemik havasının ötesinde, bu memlekette seviyeli siyasî tartışma yolunu benimsiyen bir siyasî teşekkülün mevcudiyetini, bu vesika Türk halkına hatırlatacaktır. Kanaatimizce, birkaç gün evvel yayınlanan bu vesikanın asıl hususiyetini burada aramak lâzımdır.

Dergimiz yazarlarından bâzılarının da emeklerini ihtiva eden Hürriyet Partisinin 5 Yıllık Kalkınma Plânı üzerinde ileride daha fazla duracağız, fakat şimdilik bu vesikanın en umumî hatları ile bâzı özelliklerini belirtmekte fayda vardır.

Yayınlanan bu vesika iki kısımdan müteşekkildir. Birinci kısımda Türk ekonomisinin son 5-7 yıllık devre içinde göstermiş olduğu temayüller tetkik edilmekte ve iktisadî gelişmenin duraklaması ve yavaş cereyan etmesi sebepleri araştırılmaktadır. İkinci kısımda

ise, plânlı bir gelişme politikası takib edildiği zaman, millî gelirimizin nasıl artacağı ve bu artışın millî ekonominin muhtelif sektörlerinde nasıl bir hareket yaratacağı hususu incelenmiştir. Başka bir deyimle, birbirine sıkı sıkıya bağlı bir manzume olan millî gelir ve masraf hesabının, diğer muavin hesaplarla olan alâkasının hangi hudutlar içinde düşünülebileceği ortaya konmuştur. Bilindiği gibi bu muavin hesaplar, şahıslar hesabı, devlet hesabı, sermaye hesabı ve dış âlemler hesabıdır. Millî gelirden artış olabilmesi için ve böyle bir artış meydana geldiği zaman bu tâli hesapların nasıl bir tahavvül geçirmesi gerektiği araştırılmıştır. Bunun için ekonominin mâzide gösterdiği temayüller, bütün plânlama teşebbüslerinde müracaat edilen bir usul olarak, nazarı itibara alınmıştır.

Yapılan tahminlere göre, millî gelirimiz 1950-57 arasında %4.9 arttığı halde, 5 Yıllık Gelişme Plânının tatbik edileceği 1958-63 devresinde %6.6 nisbetinde artacaktır. Bu devrede yatırımların hacmi 2.7 milyar liradan 4.9 milyar liraya yükselecektir. Aynı zamanda müstehlikler hayat standartlarını her yıl ehemmiyetli nisbette artırma imkânına da kavuşacaklardır. Plânın tatbik devresinde yalnız endüstri sahasında yarım milyon civarında bir işçi kütlesine alışma mahreci yaratılmış olacaktır. Oldukça kuvvetli bir iktisadî gelişme hamlesinin başarılabileceği bu devre esnasında, geniş çapta bir nüfus hareketi meydana çıkaracak ve bunu iskân etmek ve barındırmak için 500 kadar mesken ünitesi inşa etmek icabedecektir. Plânda bu mesele de derpiş edilmiştir. Plânın tatbik devresinde dış yardım ihtiyacının bir miktar daha devam edeceği farzedilmiştir.

Bütün plân yatırımlarının hakikî kaynaklarla finanse edileceği, enfsâlsyon yaratacak bir para ve kredi politikasına müracaat edilmeyeceği ana faraziyesinden hareket etmektedir. Bu sebeple 1958-63 devresi için zikredilen ke miyetler sâbit fiyat seviyesiyle ifade edilmiştir.

Hürriyet Partisinin takdim ettiği bu ön plân, propaganda vesikası olarak değil, fakat mütahassıslara, iş adamlarına, iktisadî meseleleri ve bahusus kalkınma meselesini teknik bir mesele, rasyonel bir hesap sistemi olarak mütalâa eden iktisat ilmi mensuplarına ve öğrencilere hitap eden bir referans vesikası olarak hazırlanmıştır. Bu

plânın ana hatlarını daha popüler yayınların takibedeceği anlaşılmaktadır. Bu suretle bütün milletin gönül verdiği kalkınma ve iktisadî gelişme dâvasının bu memlekette hakikî sebepleri bulunduğunu halka daha iyi anlatmak kabil olacaktır. Çünkü bu çeşit ciddi çalışmalar, binbir tenakuzla dolu olan ve verdiği neticelerle hiç de ümitli bir istikbal vâdetmiyen Demokrat Parti şeflerinin kalkınma edebiyatına ilk defa rasyonel bir metod getirmiş olacaktır.

(*) Hürriyet ve Refaha Doğru - Hürriyet Partisinin 5 Yıllık İktisadî Gelişme Plânı, Hürriyet Partisi Araştırma ve Yayın Komitesi, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1957.

Suriye Olayları

Hükûmetin bir hafta evvel Suriye olaylarına dair iç ve dış âmmeye efkârına hitaben yayınladığı beyanat, hudutlarımız civarında bâzı önemli olayların cereyan etmekte olduğunu hatırlatan bir vesile teşkil etti. Bütün dikkatini iç politika meselelerine teksif etmiş olan âmmeye efkârımız, bir zamandır güney hudutlarımıza bitişik bir memlekette gelmekte olan nahos haberlerin endişe verici bir mahiyet kazanmakta olduğunu hissediyordu.

Hükûmetin bu ikazı hiç şüphesiz yerinde bir hareket idi. Fakat bu ikaz yanında âmmeye efkârımız bâzı şüphe ve endişelere kapılma temayülü gösteriyordu. Madem en evvel bizi ve aynı zamanda hür dünyayı tehdit eden bâzı hâdiseler yakınlarımızda cereyan ediyor, hükûmet hangi mülâhazalarla silâhlı kuvvetlerimizin en mes'ul mevkiilerde bulunan komutanlarını namzet göstermek için istifa ettiriyordu? Başka memleketler mümâsil hallerde, de ğil yüksek komutanlara iş değıştirmek, nakilleri ve askerî izinleri bile durdurma tedbirlerine tevessül etme yolunu tutarlardı.

Maamafih bir ihtiyat tedbiri olarak askerî sahada hazırlıklı bulunma ile, 19 ncu Asırda büyük devletler tarafından kullanılan hududa asker yağma, askerî birlik hareketleri ile komşular üzerinde baskı yapmaya kalkma arasında büyük farklar vardır. Sonuncu usuller 20 nci Asrın ortasında hemen herkes tarafından terk edilmiştir.

Suriye'nin diğer bütün Arap alemi ile birlikte derin bir bünye huzursuzluğu geçirdiği, bunun dış âlemle münasebetlerine esaslı bir şekilde tesir ettiği malûmdur. Komşularımızla ve bil-

hassa Araplarla münasebetlerimizde, muhataplarımızın dertlerini, endişelerini, tasavvur ve ümitlerini iyice anlamadan birtakım teşebbüslere girişmemiz millî menfaatlerimiz için zararlı neticeler verir. Suriye, İsrail meselesi dolayısıyla kendini Batı tarafından ihanete uğramış bir milletin cüz'ü olarak görmekte ve bunun neticesinde daha çok fevri reaksiyonlar göstermektedir.

Arap âleminin, son yıllarda iktisadî bünyelerindeki tahavvüller yüzünden içtimâî tezatlar içine yuvarlanması, bu memleketlerde, milletlerarası münasebetlerin de yardımıyla solcu bir zümrenin kuvvet kazanmasını kolaylaştırmıştı. Ordunun ve bâzı kilit mevkilerinin solcular eline geçmesi, hür dünyada ve memleketimizde bâzı haklı endişelere yol açmıştı. Suriye'deki olayların seyrini dikkatle takibetmekle beraber, lüzumsuz telâşa kapılarak, Arap âleminde bize ve batıya karşı duyulmakta olan şüpheleri takviye edecek hareketlerden kaçınılması lâzımdır. Bugün bizi kuşkulandıran iç olayların, Suriye'de bir zamandır müşahade ettiğimiz devamlı istikrarsızlığın bir yönü olarak kabul edilmesi lâzımdır.

Bugün bâzı solcu unsurların hâkimiyet kazanmasına müncer olan gelişmeler, istikrarsız bir muvazene halini ifade etmektedir. Arap - İsrail ihtilâfı, milletlerarası münasebetlerin orta-doguda aldığı şekil, iktisadî gelişme ve tahavvülün uyandırdığı muvazenesizlikler bugünkü durumu meydana getirmiştir. Batı âleminin ve Türkiye gibi Suriyenin diğer komşularının takip edecekleri basîretli bir politika, Suriye'de bugün solcuların artan nüfuzunu kıracak bir gelişmeyi teşvik edebilir. Askerî baskı veya siyasî tehdit metodları Mısır'da da olduğu gibi, mevcut rejimi kuvvetlendirme ve arzu edilmeyen zümrelerin iddialarını teyid etmeye yarar.

Hükûmetin seçim hazırlıkları esnasında; Suriye olaylarını birden ortaya atması bâzı spekülasyonların doğmasına da sebep olmuştur. Başka memleketlerde diktatörlerin yaptığı gibi, dış tehlikenin mevcudiyetinin öne sürülmesi, içerdeki baskıyı artırma ve devam ettirmenin bir bahanesi olarak kullanılmıştır. Diğer taraftan dış tehlikenin mevcudiyetinin hatırlatılması, halkın hükûmet etrafında mütesanit bulunmasını temin yolunda bir teşebbüs olarak da mütalâa edilebilir.

SEÇMENİN KÖŞESİ:

Seçimde "Kuvvetlerin Muayyen Yerlere Teksifi,, Muvazaa Değildir.

Doç. Dr. Muammer Aksoy'la Doç. Dr. Münci Kapani, bazı gazetecilerin işbirliği ve seçim mevzularında kendilerine sordukları suallere karşı mütalâalarını aşağıdaki surette müştereken bildirmişlerdir:

«Son çıkan kanunla vatandaş seçme ve seçilme hak ve hürriyetleri, Anayasaya aykırı olarak yeni ve pek sert kısıntılara mâruz kalmıştır. Fakat, buna rağmen, seçme ve seçilme hak ve hürriyetinin tamamen sona erdiğini; yani yeni tahditler yüzünden demokrasiyi istiyen partilere verilecek reylerin muhakkak surette dağılmaya mahkûm edildiğini ve böylece Millet'in çoğunluğu tarafından istenmiyen Demokrat Parti adaylarının seçilmesi gibi millî iradeye açıkça zıt bir neticenin kabul edilmesi zorunda kalındığını tasavvur edemeyiz. Bu son kanundaki, partilerin, kazanma şansı bulunmayan illerde aday vasıta, para ve enerji bakımından kuvvetlerini israf etmelerini dikte ve buna karşılık, kazanma şansı kuvvetli olan yerlerde kuvvetlerini teksif etmelerine mâni olmuş değildir. Esasen, aksini kabul etmek, seçim hürriyetinin muhteva bakımından dahi yokedildiği ve millî iradenin tecellisine kat'î surette mâni olan bir kanunla karşı karşıya bulunduğu neticesine sevkeder. Zira, demokrasiye taraftar bir veya iki partinin hiç kazanma şansına sahip bulunmadığı yerlerde dahi, yalnız «Seçime iştirâk» ile iktifa etmeyip, bir de kuvvetlerini akılsızca israfa mecbur olmaları, orada kazanma şansı fazla olan demokrasi taraftarı diğer partiye gidecek reylerden bir kısmının heba olmasına sebebiyet verir. Bu ise, çoğunluk tarafından aslâ istenmiyen, «Demokrasi aleyhtarı parti adaylarının kazanması» gibi, millî iradenin tam aksini ifade eden bir sonuca ulaştırır. Bölge taksimi diye adlandırılan, «Partilerin aklı ve seçim hakkının mahiyet ve bünyesine tamamen uygun olan yolu seçerek, şursuzca kuvvet israfından ve bir gaye etrafında birleşmiş partilerin birbirine çelme takmalarından kaçınılması» yoluna gitmenin, kanuna aykırı olduğunu iddia etmek tamamen yersizdir:

Evvelâ, kanunda ceza ile tehdit edilen muvazaa hâli, sadece «Bir partiden istifanın müddet ve şartlarına» taallûk etmektedir. Cezada hiçbir suretle kıyas caiz olamayacağından, bu hükümün başka hâllerde tatbikine aslâ imkân yoktur.

Partilerin kuvvetlerini, kendi takdirlerine göre bölgeler arasında gerekeceği gibi dağıtma hakkının kullanılması halinse, «Müstakillen iştirâk» mecburiyetine aykırı hareket edildiği iddiasında bulunmak ve buna istinaden seçimlerin iptali yoluna gidileceğini kabul etmek, hukuk mefhumlarına ve normal tefsir kaidelerine uygun değildir. Bu halde, herhangi bir muvazaa isnaatı, ancak, hukukî mefhumları ve kanunun metnini zorlamak sayesinde mümkün olabilir ki, böyle bir yola gitmek ise, hukuk dışı bir hareket ve siyasî bir darbe teşkil eder.

Unutmamak gerekir ki, Anayasa'ya aykırı olan son kanun, Anayasa Mahkemesi mevcut olmadığından harfiyyen tatbik edilse bile, seçim hak ve hürriyeti, ancak ve ancak, kanunun açıkça

belirttiği noktalarda anırlanmış sayılabilir. Bu tahditler dışında, seçim hürriyeti tam ve mutlakdır. Eğer kanun boyunca, seçim mefhumu ve akıl ile bağdaşmayacak surette, adayların kuvveti, propaganda ve vasıtaların teksifi gibi bakımlardan dahi, partilerin hareket serbestisini bertaraf etmek isteseydi, bu ciheti de kanunda açıkça belirtirdi. Böyle bir sarahat bulunmadığına göre, —esasen Anayasaya aykırı olan— muayyen istisnaların tevsifi ve teşmili yoluna sapılması, hukuken caiz değildir.

Son olarak belirtmek isteriz ki, partilerin kanun tarafından açıkça men edilmeyen mâkul her türlü tutumunu muvazaa saymak, «Millî iradenin tezahürüne imkân verecek bütün yolların memnu olduğunu» kabul etmek mânâsına gelir ki, böyle bir halde, artık hakikî mânâsıyla bir seçimden bahsedilemez. Bu takdirde ise, geriye kalan tek yol, bu «Sözde seçim» e katılmamak suretiyle, demokrasi yolundan sapanları âkâbetleriyle başbaşa bırakmaktan ibaret olurdu.

Apartman daireleri
Zengin para ikramiyeleri

Ünlü - pamuklu
Satışlarımızda

% 10 TENZİLÂT

MEVDUAT SAHİPLERİNE
EN FAZLA MENFAAT
SAGLAYAN BANKA

Hesap açtırmakta acele ediniz

SÜMERBANK

İncelemeler

Bizde Basının Kontrol Vazifesini İmkânsızlaştıran Sebepler

Doç. Dr. Muammer AKSOY

"Dünyanın her yerinde dalma görülmüş bir hakikattir ki, insan topluluklarının mukadderatını diledikleri gibi ellerinde bulundurmak isteyenler, hücumlarını her şeyden önce matbuat hürriyetine çevirmişler ve topluluğun menfaatini müdafaa eder gibi görünerek, kendi mevkilerini tahkim etmenin ve matbuat hürriyetini yerden yere vurmanın yolunu bulmuşlardır" (Adnan Menderes *)

Geçen yazımızda 9 grup halinde göstermeye çalıştık ki, Demokrasilerde « 4 nolu Kuvvet » diye adlandırılan basın, Türkiye'de kontrol vazifesini yapabilmesi, imkânsız denecek kadar zorlaştırılmıştır. Bu yazımızda diğer altı engel üzerinde duracağız.

10. Bazı sayıların "tedbir" mahiyetinde toplatılması tehdidi, gazete ve dergiler üzerinde ağır bir baskı teşkil etmektedir.

Herhangi bir gazete veya dergideki yazının, suç mahiyetinde olduğu iddiasıyla —bir tedbir olarak— toplatılacağına dair, Basın Kanunumuzda herhangi bir hüküm yoktur. Gerçi Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre (17), «muayyen eşyanın müsadere ve imhası yahut istimalden kaldırılması» hakkında, savcının talebi üzerine mahkemeden bir karar alınması mümkündür. Lâkin kendisine atıfta bulunan Ceza Kanunundaki hükmün metni dahi açıkça göstermektedir ki (18), «hakaret teşkil edip etmediği veya resmi sıfatı haiz kimseleri küçük düşürüp düşürmediği, ancak yetkili mahkemenin usulü dairesinde vereceği karardan sonra belli olacak yazılardan dolayı gazeteleri peşinen toplatmak hali», kanunkoyucunun gayesine dahil sayılamaz. Bu hükmün gayesine ve vücut sebebine, olsa olsa, halkı veya orduyu isyana veya bir cinayetin işlenmesine davet eden yazıların toplatılması uygun düşebilir. Yoksa bir yazıda hükümetin veya resmi makamların tahkir edildiği veya küçük düşürüldüğü gibi iddialara iltifat ederek, usulü dairesinde yapılacak muhakeme ve müdafaaadan önce gazeteyi toplatma kararı verilmesi, kanundaki hükmün siyasi maksatlarla kötüye kullanılmasından başka bir mânâyı gelemmez (19).

Yazık ki, tarafsız ve muhalif gazetele-ri her çareye baş vurarak susturmak politikası, son zamanlarda, «gazete toplatma»

yolunu da ihmal etmedi. Bâzi tenkid yazılarından dolayı gazete ve dergiler, Bakanlığın emrine uyan savcının talebi üzerine toplatılmışlardır. Gazeteler için mali alanda korkunç bir «Demokles Kılıcı» teşkil eden bu tatbikat, besleme olmıyan gazeteler üzerinde ağır bir baskı yaratmaktadır. Şurasını da açıklamak gerekir ki, bu baskının tesirini bilen iktidar partisi, emniyet mekanizması vasıtasıyla zaman zaman toplatma tehdidini hissettirmekten de kaçınmamıştır.

Hülâsa: Herhangi bir siyasi yazıdan dolayı toplatılabilirlik ihtimali, bilhassa mali durumu zayıf olan gazetelerin, kontrol ve tenkid vazifelerini gereği gibi yapabilmesi- ni biraz daha güçleştirmektedir.

11. Mahkûm olan gazetecilerin tâbi olduğu "ceza infaz sistemi", ve bunun geniş ölçüde takdir ve hattâ keyfe yer bırakan tatbikatı mahkûmiyeti daha da ağırlaştır-maktadır.

Demokrasilerde fikir farkları pek tabii olarak karşılandığından, suç teşkil eden fiiller bir görüşün mahsulü iseler, bu gibi suçların failleri, —ya kanunun hükmü icabı veya tatbikatta— lehte olarak hususî bir muameleye tâbi tutulmaktadırlar (20). Bizde ise, siyasi suçlular, bilâkis daha sert bir infaz sistemi ile karşılaşmaktadır.

Hattâ Ceza ve Tevkif Evleri Nizamnamesinin her istikamette tefsir olunabilen hükümlerine dayanılarak (21), muhalif ve bağımsız gazetecilerin, mahkûmiyet müddeti zarfında bir tek satır yazı yayınlamasına müsaade edilmemektedir. Demek oluyor ki, bir tenkid yüzünden bir sene hapse mahkûm olan bir aydın, —meselâ bir Metin Toker, bir Ziya Hanhan, bir Ratip Tahir— bu müddet zarfında memleketin fikir hayatından tamamen silinecektir. İşte böyle bir tehdit dahi, gazetecileri, «Kuşunun ötüşü» gibi bir defa ötme pahasına ebediyen susmamak için, söyleyecekleri birçok

hakikatleri söylememe, veya yarım yarım söyleme yoluna sürüklemektedir.

12. Tevkif ve geçici olarak yakalama imkânları bahşeden kanun hükümlerinin, bağımsız veya muhalif gazetecilere karşı, keyfi olarak tatbik edilmesi dahi, bir taz-yik vasıtası teşkil etmektedir.

Herne kadar Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (22), 6732 sayılı Kanundaki basın suçlarından dolayı tevkif imkânı bahşetmezse de, tatbikatta, fazla can sıkın gazetecilerin «suç işlemeye devam etmelerini temin maksadıyla» (!) tevkif edildiklerine dahi şahit olunmaktadır (23). Devlet Başkanına hakaret sayılan yazılardan dolayı da, dâvalar tutuklu olarak görülmektedir.

Daha suç sabit olmadan tevkif yoluna gidilebilmesinin de, basın mensupları üzerinde mânevî bir tazyik icra ettiği şüphesizdir. Ne hazin bir tecellidir ki, Polis Vazife ve Teşkilât Kanununun anti-demokratik hükümlerinden şikâyet eden Demokrat Parti, iktidara gelince, bir basın suçundan dolayı bir yazarı, Vekilin emriyle gece yarısı Birinci Şubeye götürüp sabaha kadar isticvap etmek suretiyle (24), kanunu, mak-sat ve gayesiyle aslâ bağdaşmayacak keyfi bir tarzda dahi tatbik etmekten çekinmemiştir.

13. Jürinin basın dâvalarında dahi kabul edilmemesi ve ehli-vukun raporundan faydalanma yolunun kapatılması, basın dâvalarında isabetli karar verilmesi ihtimalini biraz daha azaltmıştır.

a) JÜRİ: Basın dâvalarında bahis konusu olan suçlar, adam öldürme, hırsızlık, ırza geçme gibi her zaman, her yerde ve her rejimde suç sayılmış fiiller değildir. Bir yazının suç sayılıp sayılmıyacağı hususunda zamanla âimme efkârında çok büyük değişiklikler vukubulmaktadır. Diktatörlüklerde en ağır suç olan bir yazı, demokrasilerde en tabii bir tenkid sayılır (25). Yargılama salâhiyeti dahi millete ait olduğuna göre, halkın mümessili olan jürinin, müşahhas her hâdisenin özelliklerini göz-önünde bulundurarak karar vermesi, bilhassa basın dâvalarında zaruridir. Hemen

bütün demokrasilerde kabul edilen bu esasın bizde tanınmamış olması, basını büyük bir garantiden mahrum bırakmıştır. Eğer jüri esası kabul edilmiş olsaydı, şimdi hapisanede olan gazetecilerin hemen hepsi, şüphesiz ki beraat ederdi.

b) EHLİ VUKUF: Jüri kabul edilmediğine göre, hiç olmazsa basın alanında ihtisas sahibi olan bilirkişilerin raporlarından faydalanmak suretiyle, demokrasiye yakışan bir tatbikata ulaşmak lâzımdır. Zira Ceza Kanunları dahi, gai olarak tefsir edilmek gerekir. 6732 sayılı Kanunla yaratılan suç kategorilerini yalnız kelime mânâsıyla ele alacak olursak, siyasi hiçbir tenkid tasavvur olunamaz ki, resmi sıfatı haiz şu veya bu şahsı küçük düşürmesin ve hele kasdı mahsusla yazılmış bir yazı sayılmasın! Bundan ötürü, meseleyi doğru olarak, halledilebilir için, «demokrasi», «basın» ve umumiyetle «siyasi ilimler» alanında ihtisas sahibi olmak lâzımdır. İçinde bulunduğumuz rejimin adı demokrasi olduğuna göre, «demokraside basının rolü ve vazifesi nedir?» «bu kontrol ve tenkid vazifesi nerede biter ve orada artık şahsiyat başlar?», «bir demokraside siyasi mücadelenin mahiyeti, iktidarı hangi hudutlar dahilinde tenkid ve murakabe imkânı bahşeder?», «hangi asgari bir basın hürriyeti tanınmadığı takdirde, demokrasiden ve çok partili siyasi hayattan bahsetmeye artık imkân kalmaz?».

İşte ancak bu gibi sualleri salâhiyetle cevaplandırabilen şahıslar, 6732 sayılı Kanunun elastiki ve vuzuhtan mahrum formüllerine rağmen, demokrasiye uygun asgari bir basın hürriyetini sağlayacak bir tatbikatın yaratılmasını mümkün kılabilirler. Halbuki hâkimlerimiz, siyasi hayatın dışında kaldıklarından, ne nazari ve ne de ameli bakımdan bu sualleri gereği gibi cevaplandıracak durumda değildirler. O halde basın dâvalarında, üniversite hocalarından ve basın mensuplarından mürekkep bir bilirkişi heyetinden mütalâa almak, âdil bir hükme varabilmek için zaruridir.

Yazık ki Adalet Bakanlığı, geçen seneki bir tamimi ile, bu yolu da kapamak istemiştir. Bakanlığın tamimi, Türk Ulusu namına karar veren hâkimleri bağlamazsa da, Bakanların hâkimler üzerinde —Anayasaya aykırı olarak— haiz olduğu birçok salâhiyetlerin tesiriyle, tamime riayet edildiğini üzüntü ile tesbit etmekteyiz.

**14. Basın Mahkemelerinin üyele-
rini icra organının tespit edebilme-
si, ve Temyiz üye ve Başkanları-**

**nın dahi Bakanlıkça azlolunabil-
mesi, basının en büyük teminatını
bertaraf etmiştir.**

Basın mahkemelerinin başkan ve üyeleri, mahallin en kıdemli ceza hâkimlerinden terekkep etmektedir (26). Görülüyor ki, Adalet Bakanlığı, o mahale daha kıdemli ceza hâkimleri tayin ederek, basın mahkemesinin hâkimlerini istediği anda değiştirebilmek imkânına sahiptir.

1954 seçimlerinden sonra kabul edilen 6422 sayılı Kanun ise, Adalet Bakanına, 25 yıl hizmeti doldurmuş hâkimleri istediği anda azletmek salâhiyetini vermiştir (27). Bundan ötürü muhalif bir gazeteciye karşı açılmış birçok dâvada, bitaraflık unsurunun tam olarak mevcut olduğunu iddia etmeye imkân yoktur. Hele taraflardan biri, Adliye Vekili, yahut Başvekil veya Devlet Başkanı veya T.B.M.M. ise, hâkim, kendisini her ân azledebilecek veya azlettirebilecek bir şahsın doğrudan doğruya ilgili olduğu bir dâvaya bakacak demektir. Hâkimi dâvacıya tâbi kılan böyle bir durumun, kaza fonksiyonunun mahiyeti ile bağdaşmayacağı şüphesizdir. Kanaatimizce, 25 sene-den fazla hizmeti olan Basın veya Temyiz Mahkemesi hâkimlerinin, bu gibi dâvalara bakmaları memnurdur. Onların kendiliğinden istinkâf etmemeleri, red hattâ iadei muhakeme sebebi teşkil eder (28). Fakat tatbikat böyle cereyan etmediğinden, bağımsız veya muhalif bir gazetecinin beraati hâkimin teminatına değil, ancak medeni cesaret gibi tesadüfi bir unsura bağlı kalacak demektir (29).

15. Basın dâvalarında aleni muhakeme prensibinin zedelenmiş olması, basını son teminattan da mahrum bırakmıştır.

Medeni her memlekette muhakemeler alenidir. Bu esas Anayasamızda ve İnsan Hakları Beyannamesinde de ifade edilmiştir (30). Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre, gizli muhakeme, ancak ahlâk ve âdâbı ve emniyeti korumak gayesiyle caizdir (30). O halde, iktidarı tenkid eden, hattâ Devlet adamlarını tahkir eden bir yazıdan dolayı açılan bir dâvada, gizlilik için kanunun aradığı şart kaideten yok demektir. Hukuki durumun bu kadar açık olmasına rağmen, Adalet Bakanlığı, tek parti devrinde yapılmış bir tamimden faydalanarak, Hükûmetin mânevi şahsiyetini, Devlet Başkanını ve T.B.M. Meclisini tahkir suçlarından dolayı açılan dâvaların, kilitli kapılar ardında görülmesi yolundaki görüşünü, mahkemelere kabul ettirmeğe muvaf-

fak olmuştur.

Böylece, basın hürriyetinin son kalesi dahi, birçok dâvalar bakımından elden gitmiş bulunmaktadır.

NETİCE: Yukarıda, Türk basınının mâruz bulunduğu büyük tehlikelerden bazılarına kısaca dokunduk. Bu kadar ağır şartlar altında vazife görmek zorunda bulunan bir basından, hakiki demokrasilerde olduğu gibi icra organını tenkid ve hattâ murakabe etmesini istemek, şüphesiz, mucizevi bir hareket beklemekten başka bir mânâya gelemmez. Onun içindir ki, bu kadirşinas millet, büyük bir cesaret ve hattâ kahramanlıkla —hürriyetleri bahasına— vazifelerini yerine getirmeye çalışan gazetecilerimizi, demokrasi ve hürriyetin şehit ve gazileri olarak daima şükranla anacaktır.

(*) 13.6.1946, T.B.M.M. Tutanak Dergisi Devre 7, Cilt 24, S. 269.

(17) Mad. 392 ye bakınız.

(18) Mad. 36 ya bakınız.

(19) Ahlâk ve âdâba aykırı yazı ve resimlerin toplatılması ise, kanunen mümkündür: Ceza Kanunu, mad. 427 ve 2559 Sayılı Polis Vazife ve Selâhiyet Kanunu, mad. 9, bent F ye bakınız.

(21) Mad. 107 ve 117 ye bakınız.

(22) Mad. 104, bent 3: «Suç devlet veya hükûmet nüfuzunu kıran fiillerde bulunur.»

(23) Meselâ Bedîî Faik'in tevkifi hâdisesi gibi.

(24) B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre X, Cilt 15, s. 203 de bizzat Adnan Menderes'in bu husustaki sarîh sözleri: «Sorguya çekilenlerden diğer birine gelince: Matbuat Kanununun sarîh hükümlerini ihlâl eden beyanatta bulunmasından dolayı Matbuat Kanunu hükümlerince sorguya çekilmiştir. Adliye ve Dahiliye Vekillerinin aynı mealdeki sözleri için 1. 182 ye bakınız.

(25) İstibdat devrinde zindana atılma sebebi teşkil eden yazılar, Cumhuriyet devrinde artık mektep kitaplarına girmiştir. Bugün cezalandırılan bazı yazıların da, yarın aynı şerefe mazhar olacağından hiç şüphe etmiyoruz.

(26) Matbuat Kanununun 6337 sayılı Kanunla değişen 36 ncı maddesine bakınız.

(27) Kullanılan tâbir «tekaüde sevkette» olsa bile, hakikatte «tekaütlük hakları mahfuz kalmak şartıyla azıl» den başka bir muamelenin bahis konusu olmadığı hakkında, «Yeni Gün» gazetesinin 16.5.1957 günlü sayısındaki «Teminatsız Hâkimler Bazı Dâvalara Bakamazlar» başlıklı yazımıza bakınız.

(28) Not 27 de sözü geçen makalemize bakınız.

(29) Forum'un 81 nci sayısındaki, «Adalet Bakanının ihtarı» başlıklı notumuza bakınız.

(30) Bu hususta geniş izahat için, Forum, sayı 75 ve 76 daki «Muhakemelerin aleniliği prensibi» adlı incelememize bakınız.

1957 YILINDA 2.000.000 LİRA TUTARINDA İKRAMİYELERİ

TÜRKİYE BANKASI

Önümüzdeki Seçimlerin Muhtemel Neticeleri

Dr. Cemal AYGEN

Bu inceleme, herhangi bir kehanet iddiasıyla kaleme alınmış değildir. Çok parti devrine girdiğimizden bu yana memleketimizde yapılmış olan üç milletvekili seçimleri neticesini, mümkün olduğu kadar salim bir tahmine mesnet teşkil edecek şekilde inceliyerek, bunlardan bazı sonuçlar çıkarmak gayesiyle hazırlanmıştır. Bu bakımdan, elde edilen neticeler kat'î olmaktan ziyade, bir temayülün, muayyen bir istikametteki gelişmenin ifadesidir.

Burada, elimizde mevcut ve malûm rakamlardan hareket ederek bazı tahminlerde bulunmak istiyoruz. Şöyle ki: 1950 ve 1954 senelerinde yapılmış olan seçimlerin neticeleri malûmdur. Bunların her iki seçimde arzettiği gelişme istikameti her ne kadar bir kıymet ifade ediyorsa da, bunun yanında memleket içerisindeki siyasî hava da bu hesapta nazarı itibare alınmalıdır.

Şimdi, umumî hatları ile 1950 ve 1954 seçimlerinin neticelerine bir kere bakalım.

1950 Seçimleri:

Seçmen adedi: 8.905.743
Reyini kullanan: 7.953.055
İştirâk nisbeti: %89,30

Partilerin aldığı reyler ve nisbeti:

D. P.: 4.242.833 % 53,35
C.H.P.: 3.165.095 %39,78
M.P.: 240.209 %3,02
Bağımsız: 267.955 %3,85

1954 Seçimleri:

Seçmen adedi: 10.286.440
Reyini kullanan: 9.092.027
İştirâk nisbeti: %88,38

Partilerin aldığı reyler ve nisbeti:

D. P. : 5.147.758 %56,61
C. H. P. : 3.163.931 %34,78
C. M. P. : 427.024 %4,69
T. K. P. : 39.473 %0,43
Bağımsız: 266.791. %2,49

Şimdi bu iki seçimin bâriz bir hakikat olarak ortaya koyduğu neticeler şunlardır:

a) 1950 seçimlerinden evvel iktidarda bulunan C.H.P. halk efkârınca gittikçe daha az tutulan bir parti haline gelmektedir. 1950 seçimlerinde reylerin %39,78 ini aldığı halde, 1954 seçimlerinde bu nisbetin %34,78 e düşmesi başka türlü mânâlandırılmaz. Her iki

seçimdeki bu %5 nisbetindeki azalma, mutlak rey olarak 168.196 reye tekabül etmektedir.

C.H.P. aleyhine bu azalma, siyasî noktai nazardan, başka türlü de değerlendirilebilir. 1950 de seçimleri kazanmış olan D. Parti, 1954 ün iktidar partisi olarak daha fazla rey almış olabileceği gibi, aynı zamanda C. H. Partisine karşı büyük seçmen kütlesinin itimadının azalması, ve her hal-ü kârda, D. Parti iktidarının C. H. P. iktidarına tercih edildiği şeklinde de tefsir etmek mümkündür.

b) 1950 seçimlerine Millet Partisi olarak iştirâk etmiş olan C. M. Partisi bu seçimlerde %3,02 karşılığı olarak kazandığı 240.209 rey nisbetini ve adedini, 1954 seçimlerinde henüz iki aylık bir parti olarak iştirâk ettiği halde %4,69 karşılığı 427.024 e yükseltmiş bulunmaktadır. Bilhassa bu partinin İstanbul içinde 65.000 kadar rey almış olması, kendisinin halk efkârı tarafından gittikçe tutulmasının bir delilidir.

Bundan ayrı olarak, 1954 seçimlerini takibeden günlerde C. M. Partisinin kalesi addedilen Kırşehir'in kaza haline getirilmesi ve birkaç ay evvel de liderinin tevkif edilmiş olması, bu partinin gelişmesinde tesiri inkâr edilemeyecek unsurlardır.

c) Bağımsız adayların, yani muayyen bir partinin listesinde «bağımsız» olarak yer almayan, ve kendi adaylık-

larını muhtelif seçim bölgelerinden koyan hakikî müstakillerin her iki seçimde aldıkları rey 267.000 civarındadır. Bu reylerin ifade ettiği mânâ, iktidar aleyhine kullanılmış reyler olmasıdır. Önümüzdeki seçimlerde müstakil adaylıkların hemen hemen hiç olamayacağı dikkat nazarına alınırsa, %3,25 civarında olan bu reylerin muhalefet partilerine verileceğinde tereddüt edilmemelidir.

d) T. K. Partisinin almış olduğu %0,43 nisbetindeki 39.472 reyin, seçimlerin neticesine tesir ve hattâ bir tek seçim bölgesinde toplansa dahi, bir mânâ ifade etmeyeceği muhakkaktır.

1950 ve 1954 seçimlerinin umumî neticelerini bu şekilde tahlil ettikten sonra, önümüzdeki seçimler hakkında bazı tahminlerde bulunabiliriz. Bununla beraber bir kere daha işaret edelim ki, bu tahminlerdeki neticeler, yüzde yüz bir kat'iyetin ifadesi olmayıp, ancak muayyen istikametlerdeki gelişmenin bir ifadesidir.

1957 seçimlerinde Hürriyet Partisi yeni bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Bu parti, kuruluşu itibariyle, iktidar partisinin demokratik esaslardan ayrılmasını protesto etmek, ve memlekette, garp anlayışında bir demokratik idarenin kurulmasını temin maksadiyle teşekkül etmiştir. Kendisini, iktidar partisinin geniş münevverler grubu desteklemiş ve parlâmentonun en iyi parlâmanterleri bu parti saflarına iltihak etmekten çekinmemiştir. Böylece geniş bir münevver ve köylü vatandaş kütlesi tarafından desteklenen bu partiye, müstakil matbuat da iltihakta gecikmemiştir. Kaldı ki bu parti, memleket içinde vatandaşın yanına gitmek için teşkilâtını büyük bir sür'atle kurmaya devam etmiş ve bugün bütün memlekette 8.742 tane ocak kurmaya muvaffak olmuştur. (Bu rakam, bundan bir buçuk ay evveline aittir).

Hürriyet Partisinin üye sayısını tesbit etmek ve bundan sonra gelecek seçimlerde kazanması muhtemel reyler

üzerinde durmak yerinde olacaktır. Parti nizamnamesine göre (Madde 25) Ocak İdare Heyeti 5, Nahiye İdare Heyeti de 11 kişiden teşekkül etmektedir. Bu esasa göre, yalnız idare heyetlerinde vazife almış olan partili sayısı:

	Üye
Ocak : 8.742 X 5 =	43.710
Nahiye : 152 X 5 =	760
Kaza : 158 X 7 =	1.106
Vilâyet : 50 X 11 =	550
	46.126

Bundan ayrı olarak ocaklara kayıtlı üyeler mevcuttur. Bu üyelerin sayısını bulmak çok güçtür. Bununla beraber, bazı tahminler yapmak da mümkündür. Şehirler umumiyetle istisna edilirse, bir partiyi tutan köylü vatandaşlar, o partiye derhal kaydolmaktadır. Halbuki şehirlerde bunun aksi müşahade edilmektedir. Partiye sempatisi olan şehirli, bu sempatisini ve taraftarlığını seçimden seçime göstermekte ve partiye kaydolmayı ihmal etmektedir. Bununla beraber, şehir içi ocaklarında da, üye sayısı 500 ün çok üstünde muhtelif parti ocaklarına rastlamak da mümkündür. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, bütün partilerde ocak üyeleri vasatı sayısının 125 ile 175 arasında değişmekte olduğunu müşahade ettik. Bu bakımdan, 125 kişiyi bir ocak için vasatı üye sayısı olarak kabul edersek, Hürriyet Partisinin üye sayısı: $8.742 \times 125 = 1.092.750$ dir. Bu rakama 46.126 kişilik idare heyetlerini teşkil edenleri de ilâve edecek olursak:

$1.092.750 + 46.126 = 1.138.876$ rakamını elde ederiz. Bu tahmini olarak Hürriyet Partisinin üye sayısıdır.

Şimdi şöyle bir iki ihtimal üzerinde durmak mümkündür:

a) Her üye, iki kişilik bir seçmen ailesidir veya kendisiyle birlikte bir kişiyi daha Hürriyet Partisine rey vermeye ikna edebilir. Bu ihtimal dahilinde bu parti, önümüzdeki seçimlerde 2 milyon 277 bin 752 reye sahip olacak demektir.

b) Her üye üç kişilik bir seçmen ailesini temsil etmektedir. Veya kendisi ile birlikte iki kişiyi de bu partiye rey vermeye ikna edebilir. Bu faraziye içinde Hürriyet Partisinin kazanacağı rey 3.416.628 dir. Bu sonuncu ihtimal, kanaatimizce en çok kuvvetli olanıdır. Bir an bu hesabın doğru olduğu düşünülürse, gelecek seçimlerde partilerin

kazanmaları muhtemel rey nisbetlerini şöyle tahmin edebiliriz:

I — Gelecek seçimlerde 11.500.000 kadar seçmen olacaktır. 1946, 1950 ve 1954 seçimlerinde seçimlere iştirâk nisbeti tahminen % 90,45, % 89,30 ve % 88,38 dir. Buna göre gelecek seçimlerde de iştirâk nisbetinin %89,38 civarında olacağı kuvvetle tahmin edilir. Şu halde vatandaşların kullanacağı rey 10.278.700 kadar olacaktır. Hürriyet Partisinin tahmin ettiğimiz 3.416.628 rey ise, umumî reylerin %33,24 ünü teşkil etmektedir.

C. H. Partisinin bu seçimlerde de %5 nisbetinde reylerinin azalacağını bir an için kabul edecek olursak %29,78 mukabilinde 3.060.996 rey alabileceğini söyleyebiliriz.

C. M. Partisinin 1954 ten bu yana gösterdiği gelişme nazarı itibare alındığı takdirde, önümüzdeki seçimlerde %10 mukabili 1.027.870 rey kazanacağı kolaylıkla tahmin edilebilir. Geri kalan reylerin %26,98 ine tekabül eden 2.773.206 reyin de D. Parti tarafından kazanılacağı iddia edilebilir.

Demokrat Parti	%26,98 mukabili
C. H. Partisi	%29,78 mukabili
C. M. Partisi	%10,00 mukabili
Hür. Partisi	%33,24 mukabili

Yukarıdaki tahminlerimizi bir an için doğru farzedecek olursak, gelecek Mecliste de 610 mebus olacağına göre, partilerin ne kadar mebus çıkaracaklarını da aşağı - yukarı tahmin edebiliriz.

Tahminimize göre 10.278.700 seçmen reyini kullanacaktı. Eğer bu rakamı mebus sayısına taksim edecek olursak, bir mebus çıkarmak için kaç rey alınması icabettiği meydana çıkar ki, bu rakam, partilerin yukarıda kazanacakları tahmin edilen reyde kaç defa mevcut ise, bu parti okadar mebus kazanacak demektir. Şu halde 10.278.700 reyi 610 olan mebus sayısına taksim edersek, bir mebus çıkarmak için 16.850 rey icabedecektir. Bu rey adedi, hiç şüphesiz ki, muayyen bir seçim bölgesi için değil, reylerin bütünüün bahismevzuu olduğu tekml seçim çevrelerinin hepsine birden aittir. Şimdi, partilerin almaları muhtemel reyleri, bir mebus çıkarmak için lâzımgelen rey sayısına —16.850— bölecek olursak, her bir partinin kazanması muhtemel mebus sayısını tesbit etmiş oluruz.

2.773.206 / 16.850 =	165 mebus
3.060.996 / 16.850 =	181 mebus
1.027.870 / 16.850 =	61 mebus
3.416.628 / 16.850 =	203 mebus

610 mebus

Bu hesaba göre herhangi bir parti tek başına iktidara gelememektedir. En fazla temsilci sayısına, bu ihtimal içinde sahip olacağını tahmin ettiğimiz Hürriyet Partisi, diğer siyasi partilerle teşriki mesai etmeye ve bir koalisyon kurmaya mecbur olacaktır.

II — İkinci bir ihtimal de şudur: Hür

Hür. Partisi	%22,16 mukabili
C. H. Partisi	%29,78 mukabili
C. M. Partisi	%10,00 mukabili
Demokrat Parti	%38,15 mukabili

riyet Partisi, yukarıda (a) şıkında mülahaza ettiğimiz gibi, her üyesinin iki kişilik bir seçmen ailesine sahip olduğu düşünülerek, önümüzdeki seçimlerde ancak %22,16 mukabili 2.277.752 rey alabilir. C. H. Partisinin birinci ihtimal içinde derpiş ettiğimiz nisbetleri aynı kalırsa, yeni seçilecek Meclisin teşekkülü şu şekilde olur:

2.277.752 / 16.850 =	136 mebus
3.060.996 / 16.850 =	181 mebus
1.027.870 / 16.850 =	61 mebus
3.912.082 / 16.850 =	232 mebus

610 mebus

Bu ihtimal dahilinde D. Parti de kendi başına hükümet kuramayacağından diğer siyasi partilerin yardımına ihtiyaç duyacak ve gene bir koalisyon bahis mevzuu olacaktır.

Hür. Partisi	%22,16 mukabili
Demokrat Parti	%26,98 mukabili
C. M. Partisi	%10,00 mukabili
C. H. Partisi	%40,86 mukabili

III — Son bir ihtimal de, C. H. Partisinin, 1954 seçimlerinde aldığı rey nisbetini muhafaza ettiğidir. Bu takdirde ise Meclisin teşekkülü şu tarzda olacaktır:

2.277.752 / 16.850 =	136 mebus
2.773.206 / 16.850 =	165 mebus
1.027.870 / 16.850 =	61 mebus
4.199.872 / 16.850 =	248 mebus

610 mebus

Görülüyor ki, bu ihtimal dahilinde dahi tek bir partinin kendi başına iktidara gelmesi bahis mevzuu olamamaktadır. Ve hükümet teşkilinde diğer partilerin kendisini desteklemesine daima muhtaç kalmaktadır.

Bu üç ihtimalden en kuvvetlisi ikincisidir. Yani en fazla mebus sayısını D. Parti çıkaracak olmakla beraber,

kendi başına bir hükümet kuramamak durumunda kalacaktır. Hattâ bu tahmin gerçekleşecek olursa, diğer üç partinin kendi aralarında anlaşmaları karşısında, D. P. nin hükümete bile iştirâk edememesi ihtimali her zaman mevcuttur.

Netice olarak denilebilir ki, seçimlerin bu ihtimallerden biri içinde veya onlardan birine yakın bir şekilde teza-

hür etmesi her zaman imkân dahilindedir.

Bununla beraber, şu noktaya da işaret etmek yerinde olacaktır. Birer seçim çevresi olan vilâyetler hakkında mufassal malûmata sahip olmadığımız ve seçim sistemimizin ekseriyet usulünde olması, sebebiyle, tahminlerimizin bizi yanıltması da her bakımdan mümkündür.

Teknoloji ve Geri Memleketlerin Durumu

Aşağıdaki yazı, Prof. P. M. S. Blackett'in Britanya İlim Cemiyetinin bu yılki toplantısında yaptığı başkanlık konuşmasından seçilmiş önemli parçaların tercümesidir.

Sakinmadan söyleyeyim: Geçmişte birçok bilgin ve teknisyenler, ilim ve teknik alanındaki müsterek başarılarının sosyal sonuçları üzerinde düşünmekten bilerek kaçınmışlardır. Bu çekingenlikleri de, sırf politikanın karışık meselelerine karışmamak için.

Ama bazıları okadar çekingen kalmamış, düşündüklerini düpedüz söylemişlerdir. Bunlardan biri, genç Humphrey Davy idi. 1802 de genç bilginin söylediği şu sözleri hatırlamak yerinde olur: «İnsanlar arasındaki servet ve işçilik farkları ile sınıf ve yaşama şartları ayrılıkları, medenî hayatın kuvvet kaynağı, onu ilerleten ve ona ruh veren sebeplerdir.» Tatbiki ilim mensuplarının büyük peygamberi diye anılan Davy, yaşadığı günlerin önemli meseleleri üzerinde görüş ve fikirlerini olduğu gibi açıklamaktan sakınmamıştır.

Ben de günümüzün önemli saydığım meseleleri üzerinde onun cesaret ve düpedüzlüğüne özenerek kendi görüşlerimi açıklamaya gayret edeceğim.

Servet Farkları Gittikçe Genişliyen Doğu ile Batı

Çağdaş dünyamızın en göze batıcı niteliklerinden biri, maddî servetin dağılımındaki eşitsizliktir. Aynı bir tartışma konusu teşkil eden Sovyet blokunu bir yana bırakırsak, dünyada bir uçta geniş ölçüde endüstrileşmiş Avrupa ve Kuzey Amerika memleketlerini, öte uçta Asya - Afrika ve Güney Amerika'nın geri kalmış memleketlerini görüyoruz. Birincilerle nüfus 400 milyon, şahıs başına düşen yıllık ortalama gelir (1949 fiyatları ile) 300 sterline; ikincilerde nüfus 1 milyarı aşmakta (Komünist Çin hariç), şahıs başına isabet eden ortalama yıllık gelir sadece 20 sterline. Aradaki nisbet yüzde on'dan da düşüktür. Üstelik geri memleketlerdeki bu düşük gelir

ortalaması son üçyüz yıl boyunca teknik alandaki her türlü inkılâp ve ilerlemelere rağmen, herhangi bir artış istidadı göstermek şöyle dursun, tam tersine, zaman zaman daha da düşmüştür. Elimize geçen bazı rakamlara göre, 300 yıl önce Asya, hiç değilse Asyanın Çin, Hindistan ve İran gibi en ileri memleketleri, Avrupa ayarında bir hayat ve gelir standardına sahiptiler. O halde, endüstri memleketleri, lehine 10 katı aşan fark, ötedenberi sürüp gelen bir fark olmayıp son 200 yıllık gelişme ve yeniliklerin bir mahsulü sayılmak gerekir. Gerçekten ilim ve teknik buluşları ile Batı durmadan ilerlerken, Doğu memleketleri hemen hemen yerinde saymış, statik bir durum muhafaza etmişlerdir. Ekonomi bilginleri, son zamanlarda, bir memleketi endüstri öncesi statik durumundan çıkarıp, ilerliyen bir endüstri hayatına sokan karmaşık tarihî şartlara gözlerini çevirmişlerdir.

Endüstrileşmesini ilk tamamlayan memleket olarak İngiltere'de bu nazik geçiş devresi, Onsekizinci Asrın son yirmi yılına rastlamıştır.

Endüstri öncesi tipik bir memlekette nüfus dörtte üçü veya daha fazlası ziraatle meşguldür. Servet ya olduğu gibi kalır, ya da pek az bir artış gösterir. Tasarruf ve brüt yatırımlar son derece düşüktür; umumiyetle millî gelirin %5 i kadar birşey. Bu da, mevcut servetin amortismanını ödemek suretiyle, statik bir ekonominin devamına ancak yetmektedir. Oysa endüstrileşme devresine girilince, tasarruf ve brüt yatırımlar millî gelirin %15 ini buluncaya kadar yükselir, böylece net %10 etrafında bir nisbetin prodüktif yatırım olarak ayrılması mümkün olur. Bugün batı memleketlerinde bu gibi yeni yatırımlar, her yıl gelirde ortalama olarak %3 brüt bir yükselme sağlamaktadır. Bundan %1 nüfus artışı payı olarak ayrılırsa geriye şahıs başına %2 bir gelir artışı kalır. Endüstrileşme ile sosyal gelişme yürüdükçe nüfusun ziraatle meşgul kısmı gitgide düşer, üstelik ziraat makineleşerek istihsal verimi yükselir. İngiltere'de endüstrileşmeye geçişte gerekli olan tasarruf ve yatırımlar,

esas itibariyle servetlerini gösteriş ve debeye harcamayıp prodüktif endüstriye yatıran zengin sınıflarca sağlanmıştır. Herkes bilir ki, en ilmi ve teknik icatlar, ancak maddî şartlarda ve bilhassa makine parçası, kimyevî madde ve sun'î gübre fabrikaları, nakliyat ve muhaberat teşhizatı gibi malların istihsalinde, tecessüm ederse, servet artışına yol açabilir.

Batı dünyası, mevcut servetini muhafaza ettikten başka, yılda millî gelirin %10 u nu tasarruf edip prodüktif yatırıma bağlamaktadır. Bu, yılda şahıs başına 30 sterlingin, daha fazla servet yaratmak maksadıyla, makine ve tesisata yatırılması demektir. Buna karşılık Asya'nın endüstri öncesi memleketlerinde şahıs başına düşen yıllık ortalama gelir ise yalnız 20 sterling'dir ve bu, hem istihlâk, hem de istihsal yatırımını karşılar. Görülüyor ki, Batıda tasarruf edilen, Doğuda harcanandan daha fazladır. Doğu ile Batı dünyası arasındaki servet farkı işte bu yüzden gittikçe genişlemektedir. Üstelik en son ilmi ve teknik keşifler veya gelişmeler bu farkı büsbütün fahiş bir hale getirmek yolundadır; zira zengin memleketler bu yeniliklerden tam istifade edecek sermayeye sahip iken, geri memleketler bundan yoksundurlar.

Kalkınmanın Temel Endüstrileşmedir

Geri kalmış memleketlerin kalkınmaları bakımından dış yardıma olan ihtiyaçları konusunda, bugüne kadar, birçok dikkatli incelemeler yapılmıştır. Öyle görünüyor ki, ilk ihtiyaç yılda bir milyar sterline civarındadır; bu, nüfusu 1 milyarı bulan geri memleketlerde adam başına 1 sterline demektir. Batı devletlerinin halen bu memleketlere Colombo Planı, Colonileri kalkındırma projesi, Birleşmiş Milletler Teknik İşbirliği ve diğer karşılıklı anlaşmalar gibi çeşitli yollardan sağladığı yardımların tutarını tesbit etmek güçtür. Ancak kabarıklık ve ehemmiyetli bir yekûn tutmakla beraber, bütün bunların, yukarıda ilk ihtiyaç olarak gösterilen miktarın sadece küçük bir parçasını teşkil ettiği de muhakkaktır.

Eski bağımlı ülkeler içinde, sosyal kalkınma programını en iyi ortaya koyan, üstelik geniş ve kalabalık bir memleket olarak başagelen Hindistan'ın durumunu bir-

az yakından incelemek meseleyi aydınlatmak bakımından faydalı olabilir. Hindistan'ın karşılaştığı problemlerin çoğu, ister güney - doğu Asya'da olsun, isterse Afrika veya güney Amerika'da olsun, bütün geri kalmış memleketler için müşterektir.

1956 da sona eren ilk beş yıllık kalkınma programı süresinde, Hindistan milli gelirinde %18 lik bir artış kaydedilmiştir. Bu devamlı olmasa da, daha önceki devrelerdeki durgunluk ve yerinde sayma gözönüne alınırsa, son derece önemli bir başarıdır.

İkinci beş yıllık devrede (1956-61) milli gelirdeki yükselmenin yılda %5 üzerinden %25 olacağı beklenmektedir. Hindistan'ın bu neticeyi daha fazla dış yardım almak sizin sağlayıp sağlamayacağı bilhassa tekiye muvazenesindeki geniş açığı gözönüne alınırsa, şüphelidir. Son beş yıllık plân milli gelirin en aşağı %10 unu prodüktif yatırıma bağlamayı gerektirmekle kalmamakta, aynı zamanda yatırılan sermaye üstünden %50 bir münzam istihsal artışını da icab ettirmektedir.

Böyle yüksek bir istihsal artışı hiç şüphesiz ancak iyi bir plânlama ve gelişmenin bütününü hedef tutan müessir bir icraat kabiliyeti ile mümkündür. Nüfusun yıllık artış %1.8'e düşürülmesiyle birlikte başına düşmesi beklenen yüzde 5 gelir artışı yüzde 3.7 net yıllık gelir artışı olarak kahr.

Milli gelirden şahıs başına düşen böyle bir yükselme, sayet sağlanabilirse, Batı Avrupa'da şimdiki yıllık artışın hemen iki katı demek olacaktır. Böylece, Avrupa ile Hindistan hayat standartları arasındaki geniş açıklık yavaş yavaş kapanmaya doğru gidecektir. Fakat bu gidiş uzun sürecektir. Sözü geçen artış nisbetleri aynen devam ederse, yarım yüz yıl içinde Hindistan'daki hayat seviyesi Avrupa'nın onda birinden ancak beşte birine yükselecektir. Kaldı ki, hayat standartları arasındaki gerçek fark, daha doğrusu mutlak açıklık daha da genişleyecektir. Zira farzedilen artış nisbetleri önümüzdeki 10 yıl içinde aynen devam etse bile, Avrupanın yıllık gelirindeki artış, Hintlinin elde edeceği en son gelirden fazla olacaktır.

Hindistan'ın gelişmesini sınırlandıran sebepler arasında, başta prodüktif yatırım için gerekli sermayenin yokluğu, ve bilhassa dış memleketlerden istihsal vasıtalarını satın almaya yetecek dövizin olmayışı gösterilebilir. Geniş ölçüde dış yardım sağlanamazsa, kalkınma, demokratik bir hükümetin vergi ve iç borçlar yoluyla, fakir bir memlekettten temin edebileceği imkânlarla mahdud kalacaktır.

İşe bir de nüfus meselesi karışmaktadır. Maddi servetin (yiyecek dahil) süratle artma imkânı karşısında kötümser davranışlar için bilhassa nüfus artışı vahim bir manzara teşkil ediyor. Ondokuzuncu yüzyılda Avrupa'nın nüfusu Asyaninkinden daha hızla artmıştır. Fakat servet (yiyecek maddeleri dahil) daha hızlı arttığı için, nüfus ve yiyecek bakımından hiçbir problem ortaya çıkmamıştır. Öte yandan, bu-

gün Amerika'daki nüfus artışı Hindistan'dan daha yüksektir. Şüphesiz güney - doğu Asya memleketleri gibi yerlerde nüfus artışı, belli ve hesaplanabilir bir şekilde, ekonomik kalkınma yükünü ağırlaştırmaktadır. Ne var ki, bu gibi memleketlerde herhangi bir gelişme ve kalkınmanın mümkün olmadığını sanmak yanlıştır; fakat birçok batılilar arasında yaygın olan zımni kanaat odur ki, bu gidişle geri memleketlerde milyonlarca esmer çocuk üretmekten başka pek az birşey başarılabilir. Şurası kayda değer ki, gerek Hint Hükümeti, gerekse Çin Hükümeti, nüfus artışını düşürmek için tedbirler almaya başlamışlardır. Bu konuda alınan tedbirlerin muvaffakiyeti herşeyden çok eğitime dayanır. Eğitim ise, ancak endüstrileşme ile sağlanabilecek maddi imkânlarla bağlı kalmaktadır. Ayrıca, genel sosyal kalkınmanın anahtarını teşkil eden endüstrileşme sayesinde ziraatte verimin artması ve neticede bol yiyecek maddelerinin elde edilmesi de sağlanır. Genel kalkınmada endüstrileşme yanında köy eğitimi, nakliyat, enerji kaynakları, sulama, ziraat donatım, sun'î gübre, ıslahı yapılmış tohum gibi başlıca faktörler de mühim rol oynar.

Dış Yardımı Değerlendirmek

Dünya teknolojisinde 2000 yıl süren bir duraklamadan sonra Avrupalılar ilmi, teknolojik ve endüstriyel bir inkılâp devresi açtılar. Bu inkılâp, son üçyüz yıldanberi insanlığın hem maddi yaşama vasıtalarında hem de dünya görüşünde derin değişiklikler vücuda getirmiştir. Avrupa topraklarının bu göz kamaştırıcı başarısı, dünya tarihinin en büyük olayları ile kıyaslanabilecek ölçüdedir. Avrupalı bilginlerin, teknisyenlerin ve sanatkarların tabiatı fethettikleri yüzyıllar sırasında, Avrupalı askerler, misyonerler, tüccar ve idareciler de dünyayı fethediyorlardı. Ondokuzuncu Yüzyıl sonlarında yüz milyon Avrupalı, Asya'da, Afrika'da ve Güney Amerika'da 700 milyon insana hükmediyordu.

Batının bu birbirine bağlı iki alandaki parlak zaferinin (yani tabiat ve dünyaya hakimiyetinin) başına vuracağı gayet tabiiydi Ondokuzuncu Asır ortalarına nazaran Batıda beyaz ırkın, diğer ırklara nazaran doğuştan üstün nitelikler taşıdığı, renkli insanların kabiliyet bakımından aşağı olduğu bir doktrin olarak yayılmış ve kabul edilmişti. Beyaz ırkın üstünlük davası menşei bakımından geniş ölçüde ekonomik ve idaridir. İnsanlar idare ettiklerini aşağı görmeye, sömürdüklerini küçümsemeğe mütemayildirler.

Çeşitli insan ırklarının doğuştan getirdikleri zihin kabiliyetleri arasındaki farklar hakkında ilmin bize bugüne kadar öğrettiği nedir? Hemen hiçbir şey. Renk, hatlar, boy ve görünüş gibi bedeni yapı vasıflarındaki farklar ilmin yardımına lüzum olmaksızın da açıkça görünmektedir. Pek muhtemeldir ki, zihin nitelikleri arasında da birtakım farklar vardır. Fakat ilmi tetkik, bunların varlık ve mahiyetini henüz

tesbite muvaffak olamamıştır. Kaldı ki, çeşitli ırklara mensup fertler arasında cesaret ve azim, bedeni kuvvet ve maharet, yahut müzik, edebiyat, sanat, matematik ve tahlil kabiliyeti gibi nitelikler bakımından doğuştan birtakım zihin ve mizaç farkları tesbit edilse bile, ırkları herkesçe kabul edilebilir bir sıra ve değer ölçüsüne göre sınıflandırma teğebbüsü başarısızlığa mahkumdur. Zira çeşitli kabiliyetlere verilecek değerler üzerinde bir anlaşmaya ulaşılabileceği düşünülemez. Gerçekten de,

Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu'nun

Memleket meseleleri hakkında
FORUM'da yayınlanmış makalelerini toplayan yeni eseri çıktı

Demokrasi

ve

Diktatörlüğe

Dair

Bütün Kitabevlerinde Bulunur

Umumi satış merkezi:

BASIN BAYİLİĞİ

Türkocağı Caddesi, No. 33.

Cağaloğlu - İstanbul

Fiyatı 5 Liradır.

KURTULUŞ YOLU

Yazan:

KAYSERİ VALİSİ

EMEKLİ GENERAL

İsmail Berkök

OKUYUCULARIMIZA

HARARETLE

TAVSİYE EDERİZ

muhtelif kabiliyetlerin değişik çevrelerdeki değerleri başka başka belirmektedir.

İlmi tetkikler, ırklar arasında kesin bir takım farklar gösterse bile, geleceğe ait birtakım aşırı tahminler yürütmek, teknoloji tarihinin gösterdiği gibi, hattâ pek yakın bir geçmiş üzerinde yürütülen hükümler bize, iklim, din, sosyal ve yaşama bakımına Peru, Meksika, Hindistan, Hindi-Çini ve Çin gibi memleketlerin sanat ve teknik alanlarında ortaya koyduğu başarılı örnekler bize, iklim, din, sosyal ve yaşama bakımından büyük farklar gösteren çeşitli topluluklar arasında üstün yaratma enerjisinin daha pek yakın bir geçmişte belirmiş olduğunu inkâr edilmez bir kesinlikle hatırlatmaktadır.

Cusco, Chichen-Itza, Fatihpur-sikri, Angkorvat ve Pekindeki Memnu Şehir gibi eserlerin azamet ve haşmeti, beyaz olmyan ırkların geçmişteki başarılarının ölmeyen anıtlarıdır.

Asyanın eski sömürge ülkelerinde sosyal kalkınma imkânına dair Batılı bazı çevrelerde gösterilen kötümserliğin hem yersiz, hem de ameli bir hatâ olduğuna kaniim. Şöyle ki, bu kötümserlik geri memleketlerin malî yardımından ziyade, Batılı uzman ve eksperlerin bilgisine muhtaç olduğu kanaatine yol açmıştır. Oysa, bazı teknik yardımlar (bilhassa eğitim, tıp ve ziraat alanlarında yapılanlar) gerçekten takdire değer sonuçlar vermiş olmakla beraber, geri ve fakir memleketlere sadece uzman gönderip asıl plânlarını gerçekleştirmeyi sağlayacak sermayeyi vermemek, tıpkı ekmek parasını bulamıyan bir aileye son derece mahir bir ahçı göndermek kadar cansıkıcıdır. Denebilir ki, geri memleketler, teknik personele ve ihtisas bilgisine olan ihtiyaçlarını, kendilerine para temin edildiği takdirde, daha müessir ve ucuza gidereceklerdir.

Su soru önemlidir: Gerçek yardımın mahiyeti nedir? Yukarıda verilen rakamlardan da anlaşılacağı üzere, halihazırdaki kısa vadeli ticarî veya hükümet borçlanmalarından başka yılda daha 1 milyar sterlinin ya tamamen hibe şeklinde, ya da uzun vâdeli borç olarak, 400 milyon nüfuslu Batı memleketlerinden 1 milyarlık geri kalmış Asya, Afrika ve Güney-Amerika memleketlerine akmasına ihtiyaç vardır. Bu yardım Batılılar için gelirlerinin yüzde biri bir vergi tahmil etmekten ileri geçmez. İngiltere yılda 150 milyon sterlingle iştirâk edecek, bu da gelecek 25 yıl içinde İngiliz halkının hayat standardında beklenen %50 yükselmenin gerçekleşmesini sadece bir yıl geciktirecektir. Yardım görenler için ise, şahıs başına 1 sterling fazla döviz isabet edecek, yani yılda gelir ortalaması 20 Sterling olan halkın yıllık gelirinde % 5 nisbetinde bir yükselme kaydedecektir. Şayet, iyi bir yatırım yapılırsa, bu hayat standardının devamlı olarak yılda % 2 üstünde bir yükselme kaydetmesi demektir. Bu da, şimdi Batı ile geri kalmış memleketleri gittikçe daha fazla ayıran yaşama farkını, pek az da olsa kapatacaktır.

Böyle bir yardım, anlayışlı bir plânla kalkınmaya girişen bir memlekette belki de 10-15 yılı geçmiyen mahdut bir zaman için devam edecektir. Zira, bu süre sonunda yardımı iyi kullanan milletlerin artık kendi imkân ve kaynakları ile kalkınma hareketlerini yürütebilecekleri beklenebilir. Batının yardımı onları uyandırmak, kendi kendilerine yetecek hale getirmek gayesine inhisar etmemelidir.

Unutmamalıdır ki, bir memlekette sosyal gelişme ve kalkınma konusunda anlayışlı ve programlı bir teşebbüs ve hareket çabası olmadıkça, hiçbir dış yardım fazla bir başarı sağlamaz. Dış yardım, kendi kendilerine elden geldiğince yardıma kararlı ve azimli olanlara ancak faydalı olabilir.

Geri kalmış memleketlerin kalkınması konusunda iktisadi tutuma fazla önem verdiğim, buna karşılık mânevî unsurları ihmal ettiğim düşünülebilir. Gerçekten, endüstri öncesi statik bir toplum, kanaatkârlık, tevazu, iyilik-severlik, neşe gibi mânevî nitelikler bakımından varlıklı ve ileri memleketlere nazaran daha zengin bir durumda olabilir. Ne var ki, bu, bir hakikat olmakla beraber, biz Batılıların başkalarına değil, fakat müsrif ve muhteris olan kendimize öğretmemiz gereken bir doktrindir. Fertlerde olduğu gibi milletlerde de zenginlerin değişmez iki-yüzlülüğü, fakirlere yoksulluğun faziletinden bahsetmektir.

Bizi Bekleyen Büyük Sosyal Tecrübe

Servetler arasındaki farklı millî veya ırkî istidatlarla izah edemeyiz; bunun karmaşık tarihi sebepleri vardır. Kaldı ki, servetler arasındaki açıklık öyle büyüktür ki, bunu oldukça daraltmak yolunda yapılacak önemli bir teşebbüs, zengin endüstri memleketlerine fazla bir külfet yüklemeksizin başarılabılır.

Batılı memleketler bu fedakârlığa katlanmalı mıdır? meselesine dönüşme mevzuumuz sosyal bir tahlil olmaktan çıkıp siyasi ve ahlâkî bir mahiyet alır. Bazılarımız servetler arasındaki açıklığın gittikçe genişlemesini uzun süreli bir politik tehlike olarak görmekte ve geri memleketlerin pek çoğunda parlamenter idare sisteminin devamını ancak sür'atli bir sosyal kalkınmaya bağlı tutmaktayız. Bazılarımız ise dünyanın Batı ve Sovyet bloku olmak üzere iki kutba ayrıldığını görerek askerî mülâhazaları ön plâna almaktadır. Aslında Batıyı birçok memleketlere bugüne kadar yardımı sevkeden başlıca sebepler de bu son vaziyetten çıkmaktadır. Maamafih yardımın lehinde kuvvetli ekonomik mülâhazalar da ileri sürülebilir: fakir memleketler mâmul maddeler için fakir pazarlar teşkil eder; ham maddeler için ise güvenilir kaynaklar sayılamaz.

Ekonomik mülâhaza, ticareti esas itibarıyla deniz aşırı ülkelere dayanan İngiltere için bilhassa mühimdir. Diğer taraftan, ge-

ri memleketlere yardımı gerektiren sebepler arasında ahlâkî ve dinî değerler önemli yer tutar. Birçoğumuz servet, sağlık ve imkânlar bakımından mevcut farkları doğru bulmayız ve bu farkların giderilmesi yolunda alınacak tedbirlerin Batı dünyasına yepyeni ahlâkî bir gaye kazandıracağına inanıyoruz. Ritchil Calder, son günlerde, Batının Asyaya yardımını eski bir borcun ödenmesi olarak saymıştır. Gerçekten, Batının bugünkü kalkınmasına esas teşkil eden ampirik teknoloji bile Asya medeniyetinden kalma bir hediyedir. Ekseriya unuttulan bir noktayı da belirtelim, dünyanın bütün büyük dinlerinin kaynağı da Asya'dır.

İşte herbirimizin karar vermesine yetecek sebepler... Benim kendi görüşüm gayet açıktır. Kanaatimce Batı, şu ândaki refahından biraz kısararak geri kalmış memleketlere geniş ölçüde yardıma girişmelidir. Bu yardımı yapmak ağır bir yük teşkil etmeyeceği gibi, bize pek kısa bir zamanda ahlâkî bir mevki de sağlayacaktır; üstelik uzun süre içinde, maddî faydasını da göreceğiz. Eğer Batının başlıca memleketleri, bir milyarlık yardımı sağlamakta hemen birleşemezlerse, İngiltere'nin tek başına kendine düşeni yerine getireceğini ümit ederim. İngiltere hâlen yapmakta olduğu yardıma, eski sömürgeleri için, yılda 150 milyon sterling daha ekliyebilir. Bu fikri ileri sürerken İngiltere'nin âcil tedbirler istiyen kendi iç ekonomik ve sosyal problemlerini unuttuğum sanılmamın.

Bilgin ve teknisiyenlerin dünya kalkınması meselesinde özel bir sorumlulukları vardır. Zira huzur ve saadatin maddî temelini herkes için elde edilir bir imkân haline getiren yalnız onların deha ve mehareteridir. Batının en yüce başarısı olan tabii ilimlerin gelişmesi herseyden çok tecrübeye dayanmıştır. Şimdi bize düşen, mesaimizin nimetlerini yaymak yolunda büyük bir sosyal tecrübeye girişmektir. Yaymak diyorum, zira, şimdi ancak küçük bir azınlık istifade etmektedir. Fakir bir memleket tıpkı modern bir Tantalus gibi, sermaye yokluğunun zincirleri altında, modern teknolojinin gittikçe kabaran zenginliklerine kanmayan bir susuzlukla bakmaktadır.

Humphrey Davy'nin endüstri inkılabının başlarında İngiltere'deki sosyal durum hakkında, son derece zekice söylediği sözlerden bu yana, zaman ve problemler değişmiştir. Sözlerimi, onun sözlerini çağımıza uygun düşecek şekilde değiştirip tekrarlayarak bitirmek istiyorum:

Dünya milletleri arasında kuvvet ve servet taksimindeki eşitsizlik, sağlık ve huzur farkları, insanlık münasebetlerinde âhenksizliğin başlıca sebebi ve düzeltilmesi hepimize düşen, aksi takdirde ahlâkî yıkılışımızı hazırlıyan, büyük bir aksaklıktır.

Çeviren: Cemal YILDIRIM

Bir Kestaneci Köyünün Gelir - Gider Tablosu

HARMANDALIOĞLU

Bursa'nın Derekızık köyü (Gürsu Na
hiyesine bağlı)

Şehire uzaklığı: 20 kilometre
Nüfus sayısı: 496
Ev sayısı: 110

Okulu: Beş sınıflı, tek öğretmenli
(1946 da açılmıştır.)

Köy, Uludağın hemen eteklerinde-
dir. İçinden kütür kütür sular akan yem
yeşil bir derenin kıyılarına sıralanmış-
tır. Köye nereden baksanız, gür ağaçlı
bir orman manzarasının iç açıcı güzel-
liğiyle karşılaşsınız. Bu ağaçların
içinde asırlık ulu kestane, ihlâmur a-
ğaçlarından tutun da cevizinden, dutu-
na, şeftalisine, kızılcığına, kirazına, el-
masına, armuduna kadar (Marmara böl-
gesinde yetişen) meyveli - meyvesiz a-
ğaçların hemen her çeşidine bol bol
rastlanır.

Köyün hemen üstünde Uludağ'a
doğru uzayıp giden sırtlarda, fundalık-
lar başlar. Asıl ormanı iki saat ötele-
dedir. Bundan otuz yıl öncesine kadar
köyden 1 kilometre yürününce ormana
girilirken bugün köylü bir yük odun
tedariki için iki saat uzaklara kadar u-
zanıyor.

Uludağ'ın eteklerine daracak bir vâ-
dinin içine sıkışıp kalmış olan arazisi
ekine elverişsiz 110 evlik Derekızık
köyünü, ziraat çevrelerinden birine da-
hil etmek gerekirse, (bugüne kadar ge-
lir - gider tablolarını verdiğimiz köy-
lerden ayrı olarak) bu Cebel köyüne,
Bahçeci veyahut Meyveci köyü demek
daha doğru olur kanaatindeyiz. Meyve-
nin ve sebzenin her çeşidini yetiştiren
Derekızık, Uludağ'ın eteklerinde zincir-
leme uzayıp giden yedi, sekiz tane kes-
taneci köylerden bir tanesidir. Şu hepi-
mizin bildiği Bursa'nın o nefis, iri ve
tombul kestanelerini, Uludağ'ın etekle-
rine sıralanan bu yaka köyleri çıkarır.

Yerinde yaptığımız incelemelere gö-
re, baş ürünü kestane olan Derekızık
köyünde toprağın dağılışı şöyledir:

1956 yılında Derekızık köyünde toprak-bahçe ve orman durumu (Dönüm)

Bahçeci	Ev sayısı	Elindeki toprağı
Büyük Bahçeci	8	300-400 dekar (dönüm) ormanı, fundalığı dahil
Orta Bahçeci	43	50-100 » » » » -
Küçük Bahçeci	54	15- 30 » » » » -
Topraksız	5	— — » » » » -
Toplam	110	

Derekızık köyünde orta halli bir bah-
gecinin (1956 yılına göre) çeşitli ürün-
lerden elde ettiği para miktarı ve bun-
ları harcadığı yerler aşağıda gösteril-
miştir:

YILLIK GELİR

Ürünün cinsi	Bedeli Lira
Kestaneden	1200
Çilekten	700
Kozadan	100
Orman ürünlerinden	300
Çeşitli sebzeden	125
Kirazdan	35
Yıllık Gelir Toplamı	2460

Derekızık köyünde büyük bahçeci-
nin geliri ise, elindeki toprak miktarına
göre, orta halli bahçecilerin üç-dört
misli kadardır. Köydeki küçük bahçe-
cilere gelince: bu tiptekilerin işlediği
toprak büyük boysakilerin üçte biri ka-
dar olduğundan gelirlerinde ellerin-
deki toprakla paralel olarak bir düşük-
lük görülmektedir. Köydeki çoğunluğu
teşkil eden bu tip bahçeciler, boz za-
manlarında odunculuk ve ırgatlık yap-
mak suretiyle aile bütçelerindeki aç-
ığı kapamaya çalışmaktadırlar. Köyde
beş haneyi bulan topraksızların geçi-
mini, tamamiyle odunculuk ve ırgatlık
teşkil etmektedir.

AİLENİN YILLIK GİDERİ

	Para tutarı
Giyim eşyasına (uruba, ayakk.)	1000
Ev eşyası (kilim, kap-kacak)	250
Giyim ve ev eşyası toplamı	1250
Yeygi ve katıklar:	
Ekmek bedeli	475
Patates, bulgur, soğan, fasulye	150
Yağ (zeytinyağı ve sadeyağ)	60
Et	52
Üzüm, patlıcan, domates	45
Turşuluk, tuz	40
Çay-seker	50
Yeygiler toplamı	872
Hayvan yem bedeli	225
Banka faizi	30
Arazi vergisi	45
Köy salması (köyün ortaklık ma- lından ödenmiştir)	—
Vergiler toplamı	75
Çeşitli masraflar :	
Irgat parası (kestane toplamak için)	150
Sigara ve kibrit (iki kişilik)	365
Sabun bedeli	65
Gaz bedeli (tenvirat)	28
Askerdeki oğluna harçlık	200
Şehire gidiş-geliş	175
Şehirde iş takibi	60
Doktor masrafı	75
Düğün hediyesi	70
Berber hakkı	25
Şırtımaç hakkı	30

Yular, nal, mih	35
Kalaycı masrafı	20
Umulmadık masraflar	40
Çeşitli masraflar toplamı	1338
Bölümlerin toplamı :	
Ev ve giyim eşyasına	1250
Yeygi ve katıklara	872
Hayvan yemine	225
Vergilere	75
Çeşitli masraflar	1338
Giderler toplamı	3760
Gelir toplamı	2460
Gider fazlası (borç)	1300

Gelirinin büyük bir kısmını orman ve bahçe ürünlerinden sağlayan Bursa'nın bu kestane köyünün gelir-giderlerini karşıladığımızda orta halli bir ailenin 1956 yılında 1300 liralık bir açık verdiği görülür. Yıllık geliri, 70-80 dönüm eken Orta Anadolu'daki bir hububat köyünün yıllık gelirinin epeyce üstünde olan Derekızık köyünün, hububat köyünden daha fazla borçlu görünmesi ilk bakışta insanı şaşırtabilir. Lâkin, bu meyveci köyünün gider hanesindeki çeşitli ihtiyaçlar için harcadığı paralara bir göz atılırsa bu şaşkınlığımız çabucak zail olur. Zira, hububat köylüsü evinin ihtiyacı olarak istihlak ettiği yeygi ve hayvan yemine para yatırmadığı halde, Bursa'nın Derekızık köylüsü bedeli 1000 lirayı aşan bu maddeleri dışarıdan para ile satın almak zorundadır. İkinci bir cihet daha var ki, bu noktayı da açıklamakta bizce fayda vardır. Anadolu köylüsünün (Anadolu köylüsü derken hububat köylüsü demek istiyoruz), giyimde, kuşamda, hattâ yemede, içmede gösterdiği tutumluluğa, muhafazakarlığa karşılık, Bursa köylüsünün bütün bu ihtiyaçlarda zamana ayak uydurmağa çalışarak bir parçacık fanteziye kaçan şehircilik özenişleri, onun gider hanesinde ister istemez aleyhinde bir kaba-kılık, bir yükseliş göstermesine sebep olmaktadır. Ama, gene de topu topu 6 nüfuslu bir ailenin giyimine 1000 liralık...

Haydi, geliri en iyi mahsul yılında bile 3000 lirayı aşmayan bu köyler için böyle... «Ne kazanıyor ki, ne artırsın» diyelim. Bir vapur yolculuğunda konuştuğum iki Bursa köylüsüne bu durumdan bahsettiğim zaman hayret ve şaşkınlıkla gözlerimin içine baktılar. «Sen ne diyorsun Efendi Ağa, bu yaz

şeftaliden dört bin, kozadan da beş bin lira aldım; diğer meyve-sezbeden de al dıym para 1000 lirayı aşar. Gene de el elde, baş başta... Allah bin bin bereket versin, doğrusu az para değil, bu para; gelgelelim köylülük demek, dert - belâ demek.. Köyde uğursuzun biriyle bir tarla yüzünden takıştık. Kazanıp kazanıp mahkemeye, avukatlara yatırıyoruz..» diye birincisi dert yanarken, ikinci köylü: «Haydi sen takıştın, mahkemelere, avukatlara yatırıyorsun, dedi, ya ben? Bilirsin kazancımın senden fazla lığı var, aşağılığı yok. Borcumu burada efendiye söylesem belki de inmaz. Bankadan para çekemezsek, üç senedir nişanlı bekliyen kardeşime bu yıl da düğün yapamıyacağım.

Köylülerin konuşmalarını burada bırakarak biz, tekrar Derekızık köyüne dönelim: Köyün evleri umumiyetle iki kat üzerine ahşap ve tuğladan yapılmıştır. Üzerleri çatı ve kiremitlidir. Evlerin üst katlarında oturulur. Alt katları ise, çok kere ahır, samanlık, ambar damı olarak kullanılır.

Derekızık köyünde, evler, sokaklar, Karadeniz'in orman köylerinde gördüğümüz dağınık, ferah ev tiplerinin tersine, aralıksız, dar blok binalar halin-

de birbirine ulalı olarak uzayıp gitmek tedir. Burada üç, dört odalı iki katlı bir ev, sahibinin elindeki imkânlarla, bilhassa kereste sağlamaktaki ustalığına göre 3-4 bin lira arasında oynamaktadır.

Derekızık köyünde bir tek kestane ağacı yaşına ve yılına göre 50-100 kilo arasında bir mahsul verir. Bu kadar bir mahsul de sahibine bugünün parası ile ağaç başına 30-60 lira arasında bir gelir sağlar. Kaldırdığı mahsul itibarıyla çevrede ortanın üstünde bir köy sayılan Derekızık köylülerine borç açıklarını ne ile kapatacaklarını sorduğumda, «Ya devireceğimiz birkaç kestane ağacıyla, yahut da bankadan alacağımız parayla» diye cevap verdiler.

Köyde şimdilik üç kahve ile iki bakkal dükkânı vardır. Köye son senelerde radyo ve dikiş makinesi de girmeye başlamıştır. Bunların sayıları epeyce kabarıktır. Ayrıca köyün içinden geçen büyükçe bir derenin suları dört tane değirmenle bir dink döndürür. Bu değirmenlerden birine takılan türbinle de köy çok eskiden bu yana elektrik ışıyla aydınlatılır.

Okurların Forumu

Şimdi Ne Yapmalı

FORUM Yazı Kuruluna,

Muhalefet partileri arasındaki işbirliği konusunda son saniyelere varıncıya kadar harikulâde iyimser ve azimli görünen Sayın İnönü, C. M. P. Kongresinde, delegeler tarafından şahsına yapılan büyük tezahüratı, aşağı yukarı şu mealdeki sözlerle karşılamış durumdadır: «İktidarın aldığı en son anti - demokratik tedbirler muvacehesinde, bizim aramızdaki işbirliği D. P. nin kollarında boğulan ölü bir çocuk haline girmiştir. Umumi efkârdan gelen o şiddetli baskı karşısında ister istemez birleşmiştik. Şimdiyse, ister istemez ayrılmak zorundayız. Birbirimize atıflarda bulunmayalım, birbirimizi kötülemeyelim. Böylece, iktidarı mutlaka değiştirmek azminde bulunan seçmen kitlesini daha beter şaşırtarak karamsarlığa sürüklemeyelim. İdeal bakımından aynı ilkelere bağlı partiler halinde, her birimiz kendi başımızın çaresine bakalım.»

Bu sözlerde bir gerçek payı var mı? Kesenkes var. Ama gene bu sözlerde, o işbirliğini hazırlayan ruhi atmosferden, feragat ve idealizmden sıyrılmış bir politik manevra kokusu yok mu? Kesenkes var.

Netekim, C. M. P. işbirliğinin fiilen suya düşmesinden sonra kaleme aldığı ilk tebliğde şaşkınlığını gizleyememiş ve «Müzakerelerin en son safhasında ve müspet ve nihai karara varılacağına bütün umumî efkârın kuvvetle kaani bulunduğu bir sırada C. H. P. nin durumunda hâsıl olan bu âni tehavvül, bizce kabili izah bulunmamıştır» cümlesiyle, aşağı yukarı, C. H. P. den - hassaten onun yüksek kademelerinden - olmiyan bütün vatandaşların fikir ve hissiyatına tercüman olmuştur. Üstelik, kendi Genel Başkanının ağızından daha Meclisin son oturumunda işbirliğinin asla yok edilemeyeceğini savunan Halk Partisinin o günkü tutumuyla bugün-

kü durumu arasında - aynı Genel Başkanla partisini hararetle destekliyen bir aktualite dergisinin kullanmaktan haz duyduğu bir ifadeyle diyebiliriz ki; - "Köprülerin altından pek o kadar fazla su da akmamıştır."

Halk Partisi delegasyonu bu soğuk duş yerine geçen sürprizli kararı alırken ihtimal sonuna kadar samimidir. Yani, muhalefet partileri arasındaki bölge taksimatının İktidar tarafından "muvazaa" şeklinde yorumlanıp seçimlerin feshedileceğine ve seçimlere girmemek hususunda alınacak bir kararın da seçmenlerle beraber iktidarı değiştirmek azmindeki bütün vatandaşları dört yıl veya daha uzun müddet karanlıkta bırakmak olduğuna yürekten inanmıştır. Bunlara inanmak yerinde olur. Ancak; C. H. P. nin kendisini diğer iki muhalefet partisinden kemmiyet ve keyfiyetçe daha üstün gördüğüne ve işbirliğine yanaşmışa bunu umumî efkardan gelen ağır baskı sonucunda yaptığına, haddizatında kendisini D. P. karşısında böyle bir koalisyona girmekten vares-te saydığına dair ortada dolaşan söylentiler ve buna ilâveten alınan son kararlar, bir şüphe kapısını daima açık bulunduracaktır.

İşbirliğinin son toplantısına getirilen muhtıra galiba zihinlere uyanmış ve uyanacak bu şüpheleri izaleye matuftur ve C. H. P. bu muhtırada, seçimlerde tek başına çoğunluğu sağlayıp İktidara geçtiği takdirde çift Meclis teşkili ile nisbî temsil usulünü kabul edip 1958 Mayıs'ında yeniden seçimlere gideceğini vaat etmektedir. Seçim beyannamesinde aynı konuyu daha belirli bir şekilde işleyip bütün vatandaşlara duyurmağa çalışacağını da ummaktayız.

Böyle bir beyanname ve teahhüt kendisi için herhalde pek faydalı olur. Çünkü C. H. P., uzun iktidar yıllarında, umumî efkârı ve ileri fikirli aydınlar zümresini bıkıtırıp usandırmış ve yıldırmış bir siyasî organdır. Şimdi iş başa düşünce ateşli müdafii kesildiği nisbî temsil usulünü, işçilere grev hakkını, toprak reformunu, vergi adaletini.. velhasıl bilcümle demokratik reformasyonu tahakkuk ettirmekten çekinen, sosyal hâdiselerin daima gerisinde kalmağı bir teenni farzederek "şef" lik nizamını yaratan dar görüşlü bir parti manzarası göstermiştir. Bu bakımdan, D. P. ileri gelenleri, mazlumlara vurmaktan hiç hoşlanmayan Türk maşerî vicdanını iyi kollamasını bilselerdi, C. H. P. bugünkü "bâsübadelmevt"e asla ulaşamazdı.

Sosyal kaderimizin tuhaf bir tecellisi olarak düşünebiliriz ki; muhalefetteki Demokrat Parti tarafından çatısı yıkılıp içindekilerinin çoğu dışarı boşalan Halk Partisi, iktidardaki Demokrat Parti tarafından tekrar onarılmıştır. Şöyle ki; elindeki mallar mûsadere edildikçe, şurada burada ancak harabesi kalmış ocaklarının köküne kibrit suyu dökmek istedikçe ve bir kere yere serilen pehlivan yerde de tartaklanmağa başlanınca ihtiyar gençleşmiş, dinelmiş ve ayağa kalkmıştır.

İşte bugün, 1946 yılından çok daha genç İnönü'yü manevî bir sembol haline getirip D. P. ile zor altında - başabaş

güreşmeğe çıkartan asıl sebep budur.

Öte yandan, memleketin giriştiği demokratik devrim mücadelesi, orta yere - başa göreşmeğe hazır - iki yeni ve güçlü Parti daha çıkartmış bulunuyor. Ne Demokrat Partinin ne de Halk Partisinin bu iki parti tarafından mânen desteklenmek sizin, - normal şartlar altında, - iktidarı ele geçirmelerine bizce maddî imkânlar müsait değildir. Yoksa, Halk Partisi işbirliği masasına oturmaz, Demokrat Parti bu işbirliğini parçalamaya matuf tedbirleri almazdı.

Malûmdur ki, D.P. kendi bünyesi içerisinde henüz C. M. P. ve Hür. P. eleman ve kadrolarını muhafaza ederken yıkıcı faktör, yıkılmaz bir kuvvetti. Muhalefet saflarındayken mücadelenin en ateşli elemanlarını, en güçlü meydan hatiplerini kadro dışı bırakmakla ilk darbeyi, iktidarda iken en güzide ve entellektüel unsurlarını yitirmekle ikinci ve asıl öldürücü darbeyi yedi. Bu gün Hürriyet Partisinin, D. P. nin manevî mirasına sahip biricik Parti olduğunu bilmiyen kalmadığı gibi, lideri yanlış bir taktik neticesi cezaevine atılan C. M. P. nin de bilhassa son günlerde büyük bir dinamizm ve taraftar kazandığını da öğrenmiyen yoktur.

İşte, iktidarın totalitarizme hızla gidişini farkedemiyen bazı saf veya kasıtlı vatandaşların yanı başında, büyük bir seçmen kitlesi oylarını "demokrasi cephesi" diyeceğimiz - doğuş sebepleri ayrı, gayeleri aynı - üç muhtelif muhalif parti arasında kullanacaklardır. Kullanırken bir hayli sıkıntı ve tereddüde düşeceklerini belirtmeğe hiç lüzum yoktur.

Seçmen vatandaşları seçim günü iki karar birden beklemektedir. Önce o, oyunu muhalefete mi, yoksa iktidara mı vereceğini kararlaştıracaktır. Başka bir deyimle; ya totalitarizmi veya demokrasiyi seçecektir. Biz, mevcut iktidarı destekliyecek zümreyi söz dışında bırakıp demokrat cephenin kazanmasını dileyen vatandaşlar topluluğu üstünde düşünmeğe devam edelim. Üç muhalefet Partisi arasında işbirliği fiilen tahakkuk etseydi mesele çok basitti. Ne yazık ki bu güzel imkân kaybolmuştur.

Şu halde, seçmen vatandaşın alacağı en zor karar ikinci karar, yani oyunu demokrasi cephesine mensup üç muhalif partiden hangisine vereceği ve semeresini göreceği meselesidir.

Biz, kendi payımıza, demokrasi cephesini tutmuş ama muhalefet partileri arasında bir seçim yapmamış sıradan ve tarafsız bir vatandaşız. Öyle sanıyoruz ki, çeşitli bölgelerimizde daha bizim gibi yüz binlerce vatandaş vardır.

İşte, demokrasi taraflısı ama muhalefet partileri arasında tarafsız bu vatandaşların oylarını değerlendirebilmeleri için ellerinde iki ölçü olmalıdır:

1 — Seçim bölgelerindeki muhalefet partilerinin teşkilât bakımından gerçek gücü.

2 — Seçim bölgelerindeki muhalefet partilerinin seçim listeleri bakımından gücü.

Birincisi; bir seçim bölgesi içinde, falanca ilçede teşkilâtı mevcut olup filanca

ilçede teşkilâtı henüz kurulmamış herhangi bir muhalefet partisine oyumuzu vermekle bir kazancımız olmayacağını öğrenmek bakımından önemlidir.

İkincisi; memlekete gerçekten faydaları dokunacak kişilerin seçimiyle dokunmayacakların ayrımıdır.

Tarafsız vatandaşların dikkat önünde bulundurulacakları başlıca faktör bu ikisi olabilirse de, biz, daha ileriye giderek diyeceğiz ki; belli bir partiye kayıtlı vatandaşlar da aynı şeylere dikkat etmelidirler. Yani, demokrasinin bu memlekette biran önce tecellisi için partizanca temayüllere iltifat göstermiyerek o bölgede kazanma şansı en kuvvetli olan muhalefet partisini oylarıyla desteklemelidirler.

Gerçi, kendi partilerine mensup bir bir ağız onlara bu öğütü veremeyecektir. Ancak, kendi bölgelerinin umumî temayülleri hakkında gerçeğe oldukça yakın bir görüş ve duyuş sahibi olmaları tabiidir.

Bütün mesele, kanun nazarında tatbik imkânı bulamıyan işbirliğinin vatandaşlar tarafından kendiliğinden yapılmasıdır.

Ayrıca, muhalefet partilerinin de vatandaşlara bu konuda ellerinden gelen kolaylığı göstermeleri kaçınılmaz bir borçtur. Kendilerini teşkilât bakımından ve taraftar bakımından kuvvetli gördükleri bölgelere en seçkin aday listeleriyle katılmaları tarafsız veya muhalefet partilerine mensup vatandaşlar tarafından desteklenmelerini sağlayacak mükemmel bir tedbir gibi gözükmektedir.

O inançtayız ki, vaad ve amaçları hemen hemen bir olan muhalefet partilerini Meclise elbirliği ile sokmak için elimizde bundan gayri objektif ölçüler yoktur. İş, dönüp dolaşp, bölge taksimini seçmenlerin bizzat yapmalarına kalmıştır.

Bu konuda en uyarıcı ve aydınlatıcı rol de demokrasi cephesini destekleyen Basın'a düşmektedir. Partilerin veremeyeceği bilgileri onun vermesi ve halkla sıkı bir şekilde kader birliği yapması hem ödevi, hem kazancıdır.

Ömer SAKIP - İstanbul

Hayret Neye?

FORUM Yazı Kuruluna,

FORUM'un 83 ncü sayısının notlar kısmında, «Bursa Hâdisesi» başlığı ile yayınlanan notu okudum. Cumhuriyet Türkiye'sinin, yerine yenisini getiremediği için söküp atamadığı ve sayın not yazarının «Hayret uyandıran..», «Tüyler ürpertici..» gibi oldukça mübalâğalı tâbirlerle tavsif etmeye çalıştıkları bu tip teşekküllerin mevcudiyeti; bugün hakikaten üzerinde durulması lüzumlu bir meseledir.

Mesele hayret uyandırıcı bir manzara arz etmemek durumundadır. Çünkü yeni ve hüviyeti meçhul bir teşekkül değildir. Zira onu ilga eden kanun birçok işlerde olduğu gibi sadece vazedilmekle kalmış, icra safhasına tam mânâsı ile konulmamıştır.

Büyük bir vatandaş kütlesini bünyesinde aynı şekil ve aynı fikirlerle mücehhez

olararak barındıran bu tip bir teşekkül tek ve çok partili rejimlerde, «tarafkar kaybı», gibi siyasi bir mülâhaza ile dalma toleranslı karşılanmıştır.

Kanunun icra safhasını güçleştiren sebeplerden bir diğeri ve en mühimi; vatan-daşı, madde dışı bir düşünüşe götürecektir, onu bu katı ve belirli hudutlar dışında ko-nuşturup sohbet ettirecek, milli ve «hakiki dini» bir cereyanın kalem - fikir sahipleri tarafından ortaya atılmamış, geniş çapta bir fikri reform yapılmamış olmasındandır. Köylü vatandaşın uzun bir devre-sini çifti, çubuğu ile haşır neşir bir tarzda geçirip kışın köy odalarına çekildiği zaman, ona bütün bir senenin yorgunluğunu en az bir değişiklikle dinlenebileceği, zihnini ça-lıştırıp, vicdanî duyguları ile heyecanlan-dıracak bir mevzuun meydana çıkması, çı-karılması elbette memleket münevverleri-nin başta gelen vazifelerinden olmalıydı. Ekserisinin cahil olduğu üzerinde ittifak ettiğimiz köylü vatandaşları, sadece tek-nik ve kanunî sahada değil; bunlardan da-ha fazla ve mühim olarak mânevi sahada meşgul etmek, kendi çerçeveleri dahilinde üzerinde durup, fikir yürütecekleri bir mev-zu silsilesi ortaya atmak vazifesi zannedi-yorum asıl tüyler ürpertici manzara arz-eden, en iptidai dinî bilgilerden mahrum (şüphesiz hepsi değil) ilk öğretim üyeleri-nin çeşitli şekilde istismâr ve ihmâl ettik-leri din dersleri okutmaktan, daha doğrusu dinî ders olarak okutmaktan çok daha mü-him ve zaruridir.

Söz buraya gelmişken sayın «Forum» yazarının köksüzleri azaltıcı ve yokedici en mühim tedbir olarak ortaya attıkları «Vatandaşlık ve İnkılâplar» dersi mesele-sine temas etmek isterim.

Dinin umumiyetle yapıcı ve yaygın bir karakter arzettiği bir devrede bizi yetiş-tiren neslin, biz çocukları en basit dinî ma-lûmattan mahrum olarak yetiştiğimiz gün gibi aşikâr dururken, vatandaşlık denince ilk defa aklına silâha sarılmayı getiren, inkılâplar denince kulaktan dolma bir ma-lûmatla da olsa onun anladığı ve tatbika-tını gördüğü mânâda; vicdanına müdahale eden ve İslâmlığa karşı tek tarafî işliyen bir teşekkülü hatırına getiren vatandaşlara böyle bir ders, fikir sahasında ne gibi bir tesir icra edecektir, burası meçhul. Ayırı-ca ders verecek kadar da olsa öğrenilmesi için daha büyük imkânlarla sahip olduğumuz din derslerini verecek vasat kaliteli e-lemanlardan mahrum olduğumuz belli du-rurken, bundan daha metodlu ve ilmi bir tetkiki gerektirdiği gibi, milli bünyemizin bugün muhakkak surette ihtiyacı olan bö-yü bir programı icra edecek, mesuliyetini müdrük, anlayışlı öğretim üyesini nereden bulacağız?

Burada şunu da kaydetmek isterim ki: Müesseseler, okul, hastane ve bu gibi zarurî içtimai teşekküller sayısını bunlara mahsus bina sayısı olarak alıp ve yüksek göstere-rek propaganda mevzuu yapmak, güvercin yuvası okulları, ilâsız, doktorsuz hastane-leri, memursuz müesseseleri hergün müşa-hede eden ve bu yokluk ağrısını yıllardır çekmekte devam eden Anadolu vatandaş-ı karşısında, sadece kendi kendini aldatmak-

tan, memleket ve vatan meselelerini gör-mezlikten gelmekten başka birşey değil-dir.

Parolamız, münevvere samimi bir iman cahile kültür vererek, evvelâ eleman son-ra icra sahasına intikal edecek program yapmak olmalıdır.

En derin hürmet ve başarı dileklerimizle...

Hakkı ŞAHAP - ANKARA

Hekimlere Dair

FORUM Yazı Kuruluna;

Sürekli bir dert haline inkılâp etmek-sizin zaman zaman beliren bir dâvamız var: «Memleket hizmetinde tabip.»

Gün olur, yetiştikten sonra memleketi terk edişlerine yanarız, gün olur dertleri-miz karşısındaki alâkasızlıklarını haykı-rırız. Her iki durum da, herhangi bir ihti-lâfa düşmeksizin, cemiyetin kendilerine o-lan bir antipatisi olarak kabul edilebilir. Nitekim tabiblerin kendi mesleklerine olan tutumu da aynı yolda: Onlar da, kısmen haklı oldukları sebeplerle, durumlarından ve cemiyetin tababete gerekli ehemmiyeti vermeyip, mesailerini takdirle karşılama-malarından şikâyetçi oluyorlar.

Onlara, teferrüata geçmeksizin, ilk itirazım şu noktadan olacaktır: Halkımız tababetin ehemmiyetini takdir ve tabibe hürmet etmektedir. Lâkin, tabiblerin bü-yük ekseriyeti, parayı esas kabul ettikleri için olsa gerek ki, kendilerini daha fazla para kazanan meslek erbabı ile karşılaştı-rarak «Cemiyet bizi takdir edemiyor, bi-ze hamal muamelesi yapıyor» gibi bir ne-ticeye ulaşıyorlar.

«İstanbul Tabip Odası Kongresinde, Sağlık Bakanlığının ve İşçi Sigortaları Ku-rumu'nun hamal ücreti mukabili doktor çalıştırdıkları iddia edildi. (Cumhuriyet — 7.4.1957)» Bu iddianın ne dereceye kadar haklı veya haksız olduğu basit bir muha-keme ilk ortaya çıkarılabilir. Sağlık Ba-kanlığı kendilerine, kanunun tesbit ettiği esaslar dışında bir aslı maaş mı takdir e-diyor? İşçi Sigortaları Kurumu, ödeme kudretiyle telifi kabul olmalıyacak derecede düşük ve diğer elemanların nazaran fark-lı bir ücret mi takdir ediyor? Şayet bu mü-essese, bir nevi münakasa sistemiyle müm-kün olduğu kadar düşük ücretle tabib te-min edebiliyorsa kabahati kim de aramak lâzım? Hiç şüphe yok ki tabiblerin kendile-rinde. Memleketin tabibe siddetle muhtaç bulunduğu bölgelerine «ufaktır, medenî ha-yat yoktur» iddialarıyla gitmeyip, büyük şe-hirlerde lüzumundan fazla birikmenin ne-ticesi budur. Ve kendilerine cemiyetin çok yerinde bir ihtarıdır» gidiniz, sizi bekle-yen kasabalara, bucaklara hattâ köylere gidiniz. Oralarda halk sizi bir yarı Tanrı gibi bağrına basacaktır. Hem oralarda yalnız da kalmazsınız. Dertleşecek, bu memleketi size daha çok sevdirecek hiç değilse bir ilkokul öğretmeni bulur, ona da önder bir örnek olursunuz. İşte para ora-larda. Halk dışından tırnağından arttır-

dığı parayı takdir ettiği tabibe seve seve verir.

«... Doktorların tıpkı avukatlar ve başka meslek adamları gibi para kazan-mak istediklerini anlarım. Gelirim yarı-sını onlara seve seve verirdim. Zaten bun-ların neler yaptıkları anlaşılmış olsa yanı-mıza yaklaşıp, aile hayatımıza burunlarını sokmasınlar diye elimizdekilerin yarısını can ve gönülden hep feda ederdik. Bu konu da hususî bir inceleme yapmadığım hal-de düzinelerle vak'a bilirim. Annesi doğu-ramaz diye doktorlarını çocuğu karında öldürürler; halbuki bir sonraki gebeliğin-de kadın, evlâdını kazasız belâsız dünyaya getirir. Kasıtları çocuğa değilse, bu sefer bir takım ameliyatlar uydurarak anneleri öbür dünyaya yollarlar. Bu cinayetlere kimse aldırmaz, hesabını tutmaz. Orta-çağdaki engisizyon işkenceleri de, insan-lığın selâmeti adına yapıyordu. Suçlu ara-mağı kimse aklına getirmiyordu. İşledik-leri suçlar sayılamıyacak kadar çok.. (Tols-toy, Kröyçer Sonat, İstanbul 1954 - S. 49 - 50)»

En hür ve sorumsuz mesleklerin baş-ta geleni hiç şüphe yok ki tababettir. Te-davide ulaşacakları netice, herhangi bir kayda tabi olmaksızın, doğrudan doğruya vicdanlarının eseri oluyor. Anonim bir söz olan «İnsanın hayatı savcı ile tabibin elin-dedir» terkibi bunu çok güzel gösteriyor.

«... Hekimler arasında uyuz koyunlar var mıdır, Belki... Bütün hekimlerin gök-ten düşmüş melekler oldukları iddia edile-mez. Fakat uyuz koyunlar varsa da baş-ka meslekdekilerden herhalde daha az-dır. Çünkü, fakirler ve mazlûmlarla te-mas ede ede hekimin vicdanı saflaşır ve asilleşir... (Dr. Besançon, İnsan Ömrü, İstanbul 1946 S. 122)»

Halk olarak sıhhatli yarınımızı tabib-lerimizin bu saf ve asıl vicdanına bırakı-yoruz. N olur, şimdilik parayı pek fazla sevmesinler ve maaş karşılığı da olsa fe-dakârane çalışsınlar. Onların elinde yük-selecek olan sıhhatli ve zengin cemiyet mesailerini o vakit elbette takdir edecek-tir.

Bir doktor «Türk hekimi parasızlık yüzünden muzdariptir. Türk milleti de bu yüzden muzdariptir. Çünkü doktor hasta-ya istediği gibi bakmamaktadır.. (Dün-ya - 28.6.1957)» diyor. Ve burada tavuk - yumurta hikâyesi doğuyor: Türk hekimi hastaya hastanın istediği gibi bakmadığı için mi parasızdır, parasız olduğu için mi bakmamaktadır. Bu ikinci şık herhalde daha mânasız. Şunu unutmamalı ki, polik-linik hattâ klinik muayenelerde hastaları-nı can ve gönülden dinleyen tabib parmak-la gösterilecek kadar azdır ve bu acı husus onları bu noktada haklı göstere-mez.

«...Bir hekim hastasının itiraflarını, şaşırtıcı da olsalar, kendisine fikir ve duy-gu hürriyetini sağlayan batıl itikatsız bir objektiflikle dinler. Hekim Jung şöyle ya-zıyor: «Ben, bizden yardım istemiye ge-lenlerin yaptıkları hakkında hüküm ver-memeliyiz, demek istemiyorum. Fakat bir hekim insana yardıma borçlu ise, o insanı olduğu gibi kabul etmek kabiliyetinde olmalıdır, demek istiyorum.» Ben buna

şunu da katacağım: Bir hekimin artist olması, hastalarını anlamakta filozof ve romancının usullerini kullanması gerektir. Büyük bir hekim yalnız fikri vücutla değil, vücudu da fikirle iyileştirir... (Maurols - A, Duygular ve Âdetler, İstanbul - 1944. S. 94)"

Bu fikir kudreti ise ancak ve ancak fedakâr ve memleketini seven bir tabibin kalbinde yer alır. Bizde, "Teslis-i mürşid" diyebileceğimiz, herkesin benimsediği bir inanç vardır." Her türlü kurtarıcı yenilik hareketi Tıbbiye - Mülkiye ve Harbiye'de doğar. Bu inancın tabii bir neticesi olarak da, mevcut şartlara rağmen Türk tababetinden feyz, Türk tabibinden fedakârlık beklemek hakkımızdır.

Çeşitli sebeplerle yurt dışına çıkıp dönmeyen, madde hayatını esas kabul edip kendinden olmayanlara hizmet eden tabibler için söylenecek söz bulamıyorum. Bu milletin, bir tabib yetiştirebilmek hususunda katlandığı fedakârlığı düşünebilen, takdir eden kimselerin indinde bunlar bir hıçtır zaten. Onları, hareketlerinden dolayı kınamayıp derhal yok defterine yazmak daha yerinde olur.

Tabiblerimizden, zamanımızdaki adı fedakârlık olan sevgi, şefkat ve hamiyeti bekliyoruz. Ve her ne pahasına olursa olsun, bu yurttaki kalmalarını, bizlere hizmet etmelerini istiyoruz. Sıhhatli ve gürbüz Türkiye yalnız ve yalnız Türk Tabibi'nin eseri olacaktır. Bu şeref payını hakketmelerini istemek herhalde hakkımızdır.

Saygılarımla...

Hikmet KEMAHLIOĞLU - ANKARA

İstanbul Misali

FORUM Yazı Kuruluna,

İstanbul, bir yıl önce, asırlardır hasretini çektiği şehircilik alâkasına kavuştuğu için ne kadar bahtiyar idiyse, şimdi de imar adına yapılan hesapsızlıklardan, israflardan, tahriplerden o kadar mustarip tir. Gayet sempatik bir dâva, bilgiden ve teknikten mahrum olarak tatbik sahasına konulduğu için, bu kadar kısa bir zamanda, gayet antipatik bir hale gelivermiştir. Şimdi herkes birbirine soruyor: Ne oluyoruz, nereye gidiyoruz?

Yüzlerce ev, apartman, mescit, mektep, han, atölye, dükkân, fabrika, ağaç insafsızca yıkılıyor, yollar indiriliyor, kaldırılıyor, yapılıyor, bozuluyor, yine yapılıyor. Ve binlerce vatandaş evsiz, barksız, işsiz kalıyor.

Bütün bunlar, gerçek mütehassıslar tarafından esaslı etüdler neticesinde hazırlanmış plânların tatbikatı olsa, İstanbul gibi bir dünya şehrinin yarını için katlanılmayacak fedakârlık yoktur. Fakat gel gör ki, iş, acımlacak bir keyfîlik, gelişmişlik içinde cereyan etmekte ve bu yüzden müthiş israflara da sebebiyet verilmektedir. Birkaç misal:

— Kabataş'daki Tekel binası, önce cephesi biraz traş edilerek muhafaza edile-

cekti. Ve netekim, evvelâ binanın cephesi yıkılarak biraz geri alındı, ve yeniden örülüp sıvand. Fakat bir müddet sonra da beğenilmedi, bütün binanın yıkılmasına karar verildi.

— Topkapı - Aksaray yolu genişletildi ve kısmen betonlandı. Fakat bu da beğenilmedi, daha geniş olmasına ve 2,5 metre indirilmesine karar verildi. Betonlanmış kısımlar parçalandı, yeni istimlaklar yapıldı, yeni tamir edilmiş bir cami, Çapa İlkokulu ve daha bir çok yapılar yıktırıldı ve yol yeniden betonlanmaya başladı.

— Beyazıt - Lâleli yolu, ortadaki ağaçlar kesilmek suretiyle genişletilmiş, tramvay raylarının yerleri değiştirilmiş ve yeniden parkelenmişti. Fakat bu da beğenilmedi, ve yol yeni baştan bozularak indirildi, dolduruldu, yeni istimlaklar yapılarak genişletildi.

Bu misalleri daha da çoğaltabiliriz. Fakat, bunlar bile plânsızlığı isbata kâfidir. Bu hesapsız kitapsız sarfiyatın mesullerini kim arayacak?

Bu İstanbul, bütün ekonomik kalkınmamıza hâkim olan zihniyetin minyatür bir örneğidir. İlmi, tekniği, ihtisası hiçe sayan sonsuz bir ihtirasın hesapsız ve kontrolsüz azgınlığı karşındayız.

T. V. — İSTANBUL

Hayvancılığımız

FORUM Yazı Kuruluna,

Kurban Bayramından birkaç gün evvel, Cumhuriyet Gazetesinde, bir fotoğraf nesredildi. Bunda, Amerika'dan ithal edilen sığır etleri gemiden indirilmekte ve altındaki yazıda da, etlerin kurban bayramında kasaplara dağıtılacağı belirtiliyordu.

Ziraati ve hayvancılığı ile sık sık öğündüğümüz yurdumuzda demek ki bundan sonra kendi malımız taze sığır etlerine artık hasret kalacaktık!...

Hakikati ifade etmek lâzımsa, hayvancılığımızın istikbalî hiç de parlak görünmemektedir.

Bilhassa son on yıl içinde, makineli ziraatin geniş ölçüde yayılması, birçok mer'ânın tarla haline gelmesine sebep olmuştur. Bunun yanıbaşında ahır beslemeciliğinin maalesef yurdumuzda henüz tam mânasıyla bilinmemesi, hayvancılığın gerilemesinde rol oynayan âmillerden birini teşkil etmektedir.

Et ve Balık Kurumunun yapmış olduğu pirimlî mübayaalar da hayvancılığımızı çok sarsmıştır.

Her geçen gün artmakta olan hayat pahalılığı karşısında elinde hayvanı bulunan köylü mübrem ihtiyaçlarını karşılamak üzere bunları satışa çıkartmaktan geri durmamış, neticede birçoklarının elinde ya bir çift öküz yahut da sağlıklı inekten başka hayvan kalmamıştır. Herde daha çok kıymet ifade edecek danalar da elden çıkarılmıştır.

Yukarıdanberi üzerinde durduğumuz noktalar nihayet son yıllardaki durumların neticesidir. Fakat bir de hayvancılığımızın gerilemesine sebep olan, için için kaniyan mühim bazı eski dertlerimiz vardır:

1 — Hayvancılığımızın kalkınması mevzuunda bugüne kadar esaslı bir program tatbik edilmemiştir. Bugün Türkiye'de hangi nevi hayvancılık yapıldığını kimse kat'iyetle söyleyemez.

Yönümüz nedir? Etçi ırk mı, sütçü ırk mı, yoksa kombine bir ırk mı yetiştirmek istiyoruz? Memleketimizin hangi bölgeleri istediğimiz evsafda hayvan yetiştirmeye elverişlidir? Bu bölgelerde kullanılacak damızlıklar hangileri olmalıdır? Bütün bunlar cevapsız kalmaya mahkûm sorulardır.

Hâralarda ve inekhanelerde bir yetiştiricilik yönü vardır. Fakat bütün bunlar köylüye, yetiştiriciye intikal edip sabitleşmedikten sonra neyi ifade eder.

2 — Hayvan hastahıkları üzerinde ehemmiyetle durmak lâzımdır. Her yıl paraziter ve salgın hastalıklardan ölen hayvan miktarını azımsamamak gerekir.

Hastalıklarla mücadelede tutulan yol, hiç de tatmin edici değildir. Veteriner teşkilâtı kendi sağlık zabıtası kanuna göre hastalıklarla mücadele mevzuunda çalışmalar yapmaktadır. Fakat bu çalışmalar, yirmibeş otuz yıl evvelki şartlarla yapılmaktadır. Meselâ bunların başında vasıta gelir. Sekiz, on saatlik bir mesafeyi at veya katır sırtında gitmek mecburiyetinde kalan bir veteriner hekimin çalışmasından sıhhatli bir netice beklemek herhalde haksızlık olur.

Sonra tatbik edilen aşı ve serumlar için yetiştiriciden bugün için çok gülünç olan bir ücret alınmaktadır. Bazı yetiştiriciler bu çok küçük ücretten dahi kaçmak için hayvanlarını saklamakta ve netice olarak mücadele lâfta kalmaktadır.

3 — Bugün mevcut olan teknik personel ihtiyaca kâfi gelmemektedir.

Birçok yerlerde veteriner hekimin vazifesi sağlık memuruna yaptırılmaktadır ki salâhiyetleri gayet mahdud olan bu personelin mes'uliyetsiz çalışmaları da hayvancılığımızın kalkınmasında, bir fayda temin etmekten uzaktır. Çünkü Hayvan Sağlık Memuru ancak Veteriner Hekim mesuliyet ve direktifi altında çalışmaya yetkilidir. Aksi takdirde yapılan çalışmalar mücadeleden ziyade para kazancı gayesini güder. Bu bakımdan yurdumuzda, enaz her kazaya bir veteriner hekim isabet edecek şekilde bir program tatbik etmelidir.

Hayvancılığımızın kalkınmasında, birinci derecede rol oynayacak veteriner hekimlerin çalışmalarının verimli olmasını istiyorsak onlara şu imkânları temin etmeliyiz:

a) Yetiştiricinin ayağına kadar gidip ona gerekli bilgiyi bizzat tatbik ederek göstermek için lüzumlu vasıta ve malzeme emrine tahsis edilmelidir.

b) Aşı parası tamamen kaldırılıp bunun yerine devletçe uygun görülecek bir tazminatın verilmesi hayvanların aşından kaçırılmasını önleyecektir.

c) Zamanının mühim bir kısmını köylerde geçiren veteriner hekimlerin meşakkatli ve yorucu çalışmalarını tatmin edici şartlarla karşılamalı; her ân tehlikeyle karşı karşıya bulunan bu insanların istikballeri kaza sigortasıyla garantiye alınmalıdır.

ç) Vilâyet Veteriner Müdürlüklerinde birer seyyar sinema makinesi bulunmalı ve münavebe ile yetiştiriciye ait filmler, vilâyete bağlı kaza ve köy halkına gösterilmeli,

d) Mevcut hayvanlar sınıflandırılmalı, sınıflarının mümeyyiz vasıflarını gösteren damızlıkların satılmasına ve kesilmesine

şiddetle mâni olunmalıdır.

e) Hayvancılık mevzuundaki çalışmalar bir programa bağlanmalı,

f) Ahır beslemeciliğine bilhassa ehemmiyet verilmelidir. Bunun için de gerekli sınaî tesisler kurulmalıdır. Saygılarımla,

M. Necdet ATALA, Oltu, Erzurum

Ne Diyorlar

İngilterede İskonto Haddinin Yükseltilmesi

İskonto haddinin yüzde yediye yükseltilmiş olması mevzuunu ele alan Times şunları yazıyor:

"Şimdiki halde en müstacel ciddi mesele dün alınan mali tedbirlerin zamanını ve şumulünü tayin ettiği anlaşılan sterlin üzerindeki dış tazyiktir.

İngiltere'nin vasatı ölçülere göre normalin üstünde bir dış kazanç sağlamakta olduğu şu sıralarda dış zorlukların bu kadar büyük olması acayip görülebilir. Buna rağmen zorluklar aslidir. Hindistan başta olmak üzere sterlin bölgesinin muhtelif azaları durmadan sterlin bakiyelerini çekmeye devam ediyorlar. Frankın kıymetinin düşürülmesi ve Almanyanın Markın kıymetini yeniden değerlendirmeyi reddi karşısında sterline itimatsızlık artmıştır.

Bu meyanda bilhassa Birleşik Amerikanın denizaşırı tediyaatında yeniden büyük bir fazlalığın zuhuru ile Almanyanın devam eden muazzam dış alacakları, dünyanın diğer memleketlerini Birleşik Amerika ve Almanyaya olan borçlarını sterlin ihtiyatlarını çekmek veya sterlin borçlanmak suretiyle karşılamaya sevk etmiştir. Zira sterlin bütün dünyaca aranan bir paradır. Memleketimiz yaptığı geniş sterlin borçlarının cezasını her zamankinden fazla ödemektedir.

Buna bir hal çaresi bulmak icap eder. Buna göre yapılması icap eden aşikâr birşey varsa o da sterlinin iskonto haddini arttırmak suretiyle hem denizaşırı memleketlerin sterlin borçlanmalarını daha pahalıya maletmek ve hem de sterlinlerini bu memlekette bırakmalarını daha faydalı kılmaktır. Diğer bir ihtiyaç da İngiltereden para istikrazını Almanya'dan yapılacak para istikrazı ile mukayese edildiğinde daha pahalıya maletmek suretiyle Almanya'da daha fazla ve Londra'da da daha az beynelmîlel ticaret ve yatırım finanse edilmesini sağlamaktır. Son aylarda Almanya'da uzun vadeli istikrazlar yüzde sekizden fazlaya maloluyordu, halbuki burada bu nisbet yüzde altının altında idi. Kısa vâdeli ticarî kredi Al-

manya'da İngiltere'de olduğundan daha pahalıya malolmakta idi. Hasılı iki memleketin iskonto hadleri arasında büyük fark vardı. Londranın bu tedbirleri alması Alman makamlarını gevşetmeler yapmaya iknayı kolaylaştıracaktır. Almanların re-iskont hadlerini indirmesinin şimdiden faydası görülmeye başlamıştır.

Sterlinin memleket dahili ve haricindeki kıymetini muhafaza için dün Londra'da yeni kuvvetli kararlar ilân edilmiştir.

Maliye Vekili Peter Thorneycroft İngiltere Bankasının iskonto haddini yüzde 5 den yüzde 7 ye çıkarmak kararını tasdik ettiğini açıklamış ve enflasyonu önlemek için bu tedbire ilâveten gerek hususi sektör ve gerekse devlet sektöründe mesarifatın tahdit edileceğini ilâve etmiştir.

Bu açıklamasında Vekil sterlinin kıymetinin 2.80 dolar olarak muhafaza edileceğini ve bu fiyatın değişmesine müsaade edilmeyeceğini söyledikten sonra şu hususları da ifade etmiştir:

Gelecek iki yıl zarfında ehemmiyetli miktarda artırılması tasarlanmış olan devlet sektöründeki sermaye yatırımı bu yıl elde edilmiş olan hadde inhisar edecektir. Bu yalnız Hükûmet daireleri ile mahalli makamlara değil devletleştirilmiş endüstrilere de tatbik edilecektir. Hususi sektörde kredi sıkıntıları devam edecek ve gelecek on iki ay zarfında banka kredilerinin vasatı seviyesi geçen on iki ayın vasatı seviyesinde tutulacaktır. Mamafih bazı ihracat kredilerinin hususi şekilde nazarı itibara alınmaları mümkündür.

Sterlin Üzerindeki Muvakkat Baskı

Ahnan bu kuvvetli tedbirler Hükûmetin sterlin üzerinde muvakkaten kendini gösteren baskıya mukabelede bulunmak ve enflasyonu önleyecek esaslı tedbirler almak azmini bir kere daha teyit etmektedir. Bu tedbirlerin bir müddettenberidir tatbik edilmekte olan politikanın umumi esaslarının gelişen çevresi içinde mütalâası icap eder. İçinde bulunduğumuz yılın 7 Şubatında iskonto haddi yüzde yarım artırılarak yüzde 5 e çıkarıldığında Maliye

Vekili Mr. Thorneycroft bu hareketi iktisadi politika bakımından bir değişiklik adedtenin hatalı olacağını bilhassa belirtmişti. Maliye Vekili o zaman bunun finansman kaynaklarını kontrolü altında bulunduran bankacılar veya diğer şahısların ikrazat üzerindeki tahdidatı gevşetmeleri için bir işaret teşkil etmediğini söylemiş ve ihracat ile elzem yatırımlara yer açmak için gerek hususi ve gerekse devlet sektöründeki mesarifat ve ikrazatın tahdidi lüzumunun baki kaldığını ilâve etmişti. 20 Temmuz günü Bedford'da yapmış olduğu konuşmada Başvekil de Majestelerinin Hükûmetinin bu husustaki politikasını açık bir şekilde şöyle belirtmişti: «Kredilerin kısılması, hükûmetin kontrolü altında bulunan yatırım programlarının hızlandırılması veya yavaşlatılması: İşte iktisadi barometrenin durumuna göre hızlandırmamız veya gevşetmemiz icap eden tedbirler bunlardır.»

Şu sırada konuşmuş olan yeni tedbirlerin bir panik tedbiri olarak tefsiri için bir sebep mevcut değildir. Sterlinin beynelmîlel durumunun emin bir şekilde İngilterenin ekonomik istikrarına dayandığı görülmeye kadar, Fransız frankının değerinde yapılan değişikliğe binaen Alman markı ile alâkalı spekülâtif tazyiklerin sebep olduğu meseleler zuhura devam edecektir. Son zamanlarda ihtiyatlarımız baskıya maruz kalmış ise de fevkalâde tedbirler alınmasını icabettirecek bir durumun husulü mevzuubahis olamaz. Bu yeni tedbirler Majestelerinin Hükûmetinin sterlinin değerini muhafaza politikasına tamamiyle uyumaktadır.

İskonto haddinin artırılmasının tesirlerinden biri de parayı Londra'da tutmayı daha cazip bir hale getirmek şeklinde tezahür edecektir. Bu suretle yabancı memleketlere mali meselelerimizi azimle ele almakta olduğumuz da gösterilmiş olacaktır. Bu tedbir sterlin satmakta olanların bu hareketini frenleyecektir.

Bu yeni tedbirler Dünya Bankası ve Beynelmîlel Para Fonu'nun 23 Eylül'den 27 Eylül'e kadar Washington'da yapacağı toplantıya iştirak edecek olan bir İngiliz murahhas heyetinin hareketinin arifesinde yapılmakta olup, bunu müteakip de Commonwealth Maliye Vekilleri toplanacaktır.

«THE TIMES» dan

Hindistana Verilecek Borç

New-York Times'ın 7 Eylül tarihli sayısında "Hindistana verilecek borç" başlığıyla çıkan bir başyazıda şöyle denmektedir:

"Yeni Delhi'de kendisiyle yapılan bir mülâkatta Başbakan Nehru, Hindistanın döviz durumunu stabilize etmek üzere Amerikadan gelecek krediyi memnûnlukla karşılayacağını belirtmiştir. 500 milyon dolardan bahsedilmektedir. Hindistan Maliye Bakanı yakında Birleşik Amerikaya gelecek, ve bu yardımı sağlama imkânla-

rını araştıracaktır. Gerek kendi gerekse sunacağı tasarı iyi karşılanacaktır. Böyle bir kredi, rastgele verilen bir bağış değil, Hindistanın geleceğine karşı yapılan bir yatırımdır. Bu krediyi haklı gösterecek birçok sebepler vardır.

Mr. Nehru ile hükümeti sosyal ve ekonomik bir devrim yapmağa çalışıyorlar. Bir yandan çok cepheli bir ekonomi için bir endüstri üssü ve temeli kurmağa savaşıyor, bir yandan da tarım müstahsili için son derece müreffeh yaşama şartları sağlamağı hedef güdüyorlar. Bunun için de makine, sermaye ve yeni kredi temeli gerekir. Kısacası kucak kucak paraya ihtiyacı vardır.

Hindistan Başbakanı Hindistanda ihtiyaçlardan kat kat fazla, rezervde yatan istihsal hazinesi olduğunu söylemede haklıdır. Ama bu hazineyi seferber etmek güçtür. İşte bu noktada dış yardımın de-

ğeri ortaya çıkmaktadır. Mesele tam zamanı kestirmededir, ve bu ara Hindistan kritik bir devrededir.

Şimdiye kadar Hindistanın sosyal ve ekonomik plânlama gayretlerindeki başarı ölçüsü dikkate değer çaptadır. Memleket bütünüyle ilerlemektedir. Yeni endüstri yavaş yavaş sağlam temellere oturmağa başlamıştır. Nüfusun tarımla uğraşan kısmının yaşama şartları belirli bir şekilde düzelmektedir. Hindistanda bir değişme atmosferi hakimdir ve değişme iyiye doğrudur.

Bunun içindir ki özel alanlarda mali yardım için Hindistanca yapılan tekliflerin müsait karşılanacağına inanıyoruz. Hindistan kendine güveninden ve gururundan hiç bir şey kaybetmeksizin yardım istiycek durumdadır.

H. B. S.

Kültür ve Sanat

Resimle Konuşu

Dr. Jacques MENETRIER

Bir seyirci ile bir yapıt arasındaki konuşa ya bir yargı karıştırmak güç, bir açıklama sokmak ise olmak dışı gibi geliyor, bana sorarsanız. Sanat'ta her açıklama «edebî» dir: boyanmış, oyulmuş yahut kazılmış olan «olguden pek uzakta kalır. «Uzman» lar, e-
leştirciler, doktrinciler ne derlerse desinler, resim, duyulan bir duyguya, kabul edilen yahut tepilen değiş - tokuş üzerindeki bir anlaşma yahut anlaşmazlığa göre kişisel olarak kabul edilen yahut edilmeyen bir şeydir. Öyle sanıyorum ki bu değiş-tokuş ancak, neden sonra, sebepleri açıklanan bir şey haline alır. Bu sebepler, bence bir yaşayış, bir varoluş mantığının karşılıklarıdır. Bütün tıp araştırmalarım, bilimsel araştırmalarım, yaşayan şeylerin birbirini bütünleyiciliğinin, dalgalanımının, yalınlığının gözlemine götürdü. Belki de bu çalışmalarımı yöneltmiş olan sanat beğenilerim, bu araştırmalarımın etkisinde kaldı.

Bir iç özelliği anlamında «soyut» diye adlandırılan resmin sorunu karşısındaki tepkilerimi (bunlara, çizgilerin, birbirine, birleşecekmişcesine yaklaşma-

sı, bilemedin, çizgilerin bir uygunluğu anlamından fazlasını, vermeği istemediğim halde) açıklamağa çalışmak garip geliyor. Birtakım temel olayları daha açık olarak algılamaya başladığım bir anda birtakım ressamlarla içten bir uygunluk duymak bana pek öğretici birşey gibi geliyor.

«Zemin» ler, «fonksiyon» lar tıbbi, bizi organik değiş-tokuş'ların gözlemine, düzenlenmesine götürmüştür. Gerktiği için, bu araştırma, fizik'le matematik alanında sürdürülmüştür; bu alanlarda değiş-tokuş ile kataliz mekanizmaları aydınlanmakta, bilimlerin, fonksiyon, «kuantalaşma», bütünleyicilik kavramlarına doğru genel evrimleri içerisine girmektedir. Ardarda yaptığımız gözlemlerle, periyodik titreşimli bir genel dalgalanım önerecek duruma geldik; bu titreşimlerin «convergence» faz'ları ikili eğilimleri, bir an için, varoluşun yalınlığı sayılabilecek bir yalınlık, bir birleşiklik içinde birbirine uydurmaktadır. Bu değiş-tokuş anı, organik oluşun anı gibi görünmektedir; bu organikliğin biribiri ardısıra gelen, birbirinden aşkın aşamaları, aykırı, de-

ğişmez temelin içinde birleştirici, evrimli bir varoluştur; bu iki görünüm de genel bir gerçekliğin ardarda gelen, birbirini bütünliyen halleridir. Doğa'nın büyük dalgalanımı, bir «biçime değgin» le bir «biçime değgin olmayan» içerisinde anlatımını bulmuş bir halde bütün genişliği yahut bütün topluluğuyla kavranabilir. O halde gerçeklik «nesne» de olduğu gibi esneden önce de kavranabilir, biçim yahut dalgalanımında, olgunluk yahut oluşunda görülebilir.

Birtakım yapıtlar karşısında, bunların, bugün madde ile enerji çerçevesi içinde açıklıyabildiğimiz şeyleri sezgi yolundan giderek anlatıp anlatmadıklarını sorarım kendi kendime. Bu bilgilerin evriminin bile insanlığı yeni düzenlere, bir enerji çağına doğru azar azar götürmekte olduğu muhakkaktır. «Soyut» adı verilen resimde, yarınki yapıtlarımızın bir ön - biçimlenişini görmek mi gerekir? Bunu kesin olarak söyleyemem ama bu soruyu sormanın yararlı olacağını düşünüyorum. Bilim yönteminin gerekli olarak, bir «kesinsizlik yöntemi» olduğu; elde edilmişin, bağıntılılık, bütünleyicilik, biribirine uygunluk ile katalitik fonksiyon kavramlarına soğru bir aşılma, bir yenilenmeyi içinde taşıdığı çağda, sanatın da bu evrime uyarak bize bir «kesinsizlik resmi» getirdiğini, böylece, biçime bağlı gerçeklik kavramlarımızı, pek bağıntılı olan «kesinlik»lerimizi temelinden yenileyebileceğini düşünüyorum.

Bir resimle duyduğum bu değinmeyi daha iyi anlatabilmek için birtakım resimleri araştırmalarımızın çerçevesi içine alacağım. Bundan birtakım sonuçlar çıkarmak yahut birtakım kimseleri bu araştırmanın dışında bıraktığını düşünmek doğru olmayacaktır ancak, ben, sanatla yapay iş arasındaki ayrımı göstermeğe çalışacağım.

Soulages, titreşiminin en yüksek noktasına vardığı zaman bütün dirimin kaynağı olan ana dalgalanımı anlatmaktadır. Resimlerinde varoluş, gelecekteki biçimin üzerine herhangi bir ön yargı yürütmeden töz içerisinde gelişir. Bu varoluş, değiş-tokuş, fonksiyon; aynı bir merkez çevresinde dalgalanma olmuştur şimdiden. Bana göre, Soulages'ın bu getirdiği, iligine değin yaşayan bir şeydir.

Schneider'e baktığımızda hâlâ fizik bir «khaos» un içerisindeyizdir ancak, nesnelerin özünü aşan bir bütünleme anının, bir dirimin doğuşunun belirme-

ge, kendini kabul ettirmeğe başladığını görürüz. İşte burada «Kesinsizlik» bana daha açık, romantikten çok yaratıcı olarak görünmektedir.

Hartung bize bütün titreşimleri, vuruları, faz'ları, ardarda gelişleri ile dalgalanımı kabul ettirmektedir. Ama bu dalgalanımı, resmin bezine çizen devimsiz kılmaktadır. Her ne denli garip görünecekse de, bir «graveur» olarak yaptığı resmin, ancak devim olabilecek bir şeyi devimsiz kılıp bize kabul ettirdiği için daha az diri olduğunu sanıyorum.

Atlan'ın yeri, dirimin ilkel taslaklarından. Madde ile organik olanın sınırlarında gelişen o belirsiz yapılar. Her şey olasıdır, hiçbir şey kesin değildir, biçimine bağlı bir veriden çok organik bir oluşa rastlanır oralarda.

Poliakoff'un araştırması bana her türlü varoluştan, her türlü organiklikten ayrı görünüyor. Bu katıksız soyutlamada, «soyut» resmin içine sokamıyacağım bir vazgeçme yahut bir aşma vardır.

Martin Barré'de yaklaşma, aykırılık tan üstündür artık. Araştırmaları, «ölçülü» hallerinden ötürü, bir dirim anını geçici âhengi içinde saptayan bir «archaisme» dir. Buna karşılık Huguette Bertrand, daha herhangi bir şeyin olmadığı, her şeyin birbirine uyacağı, ancak bu uyum üzerinde çekingen davranıldığı, dirime seçme hakkı tanıdığı bir yerde durmaktadır. Sugay ile Zao-Wu-Ki'ye gelince, bunlar bize, insan'la kosmos'u birbirine uydurmak için lâkırdaya gereksinmeyen bir dirimle uygunluk halinde kaldığı zaman resmin

nasıl da ölümsüzleştiğini göstermektedirler.

Ötekilere gelince, onları daha yeteri kadar tanımadığımı yahut «duymadığımı» söyleyeceğim. Ancak sözlerime şunu da ulamak isterim: Yöntemler, yazılar, kimya yahut fizik imgeleri, kuramlar beni hiç ilgilendirmedikleri gibi, sanatı, yapay işler adına eleştirmeye yol açmaktadırlar.

Non-figuratif ressamalara gelince (Manessier bunların başlıca temsilcisidir) kendi kendime sorduğum bu sorunun dışında kalmaktadırlar. Bunlar, yeni anlatım olanakları kattıkları geleneksel resim yolu üzerinde ilerlemektedirler. Kendi düzeyleri üzerinde, resmin evrimiyle bir çelişme yoktur, olsa olsa bir değiştirme, bir gerçek yaratma vardır. Impressioniste'lerle onların yo-

Ayda
1000
lira daimi
irat

50000
liralık
sermaye
ikramiyesi

İRATLI SİGORTALI İKRAMİYELİ TASARRUF HESAPLARI

Her hesap
sahibine
6000
lira hayat
sigortası

Her hesap
sahibine
6000
lira kaza
sigortası

Bu hesaplar
ayrı zamanda bankanın
diğer PARA ve APARTIMAN
DAİRELERİ İKRAMİYELERİNE
iştirak eder, paranıza normal faiz getirir
İrat ödemeleri derhal başlar

TÜRKİYE KREDİ BANKASI

İSTANBUL

ANKARA

ADANA

İZMİR

GENEL SİGORTA

lunda çalışanlar karşısında çok duyarlı olduğum için De Stael, Bazaine, Lans-koy ile Singier'yi pek beğeniyorum. Bun dan sonra benim için, kişisel görüşleri içinde dirimi aramalarıyla bana pek yakın düşen figüratif ressamın sorunu

kalmaktadır. Bu sözlerimle, Charlot, Lancelot Ney, Mouly, Hildaire, Marzelle ile Despierre'i, bir de, yaşayan Sanat'ta artık bir süreklilik çözümü olmadığını söylemeye cür'et edenleri anlatmak istiyorum. Onları birer biyolog olarak se-

viyorum ama bilgiye yeni yollar açık-larını düşünmüyorum.

Çağımızın serüveni «soyut» Sanat-ta bir ön - biçimlenişini bulacak mıdır? Buluşlarla sezginin arasındaki derin uygunluğa bakılırsa öyle olacağını sa-nıyorum. Bu uygunluğu aynı zamanda, resimle biyolojik fizik gibi birbirinden öylesine ayrı ufuklardan gelmiş insan-ların dili arasında gördüğümüze baki-lırsa öyle olacağı benzer.

Çeviren : Bilge KARASU

daima emrinize amadedir

Motörlü vesait kullanıcıları BP servis istasyonlarında geniş imkânlarla malik ve cihanşümül şöhreti olan bir şirketin dünyaca tanınmış mâmullerinden ve servisinden faydalanabilirler.

Arabanızdan daha iyi randıman almak için

BP Energol
"Visco-Static"

—her mevsime uygun
motor yağı, aşınmayı
%80'e kadar azaltır

BP Energol

—5 defa rafine edilmiş
motor yağı

BP Benzini

—daha tatlı, daha yüksek
randıman sağlar

Yeşil Sarı

BP şubesi British Petroleum Company Limited'in
cihanşümül teşkilatının timsalidir

Sahip ve Yazı İşleri Müdürü
Nilüfer YALÇIN

Sekreter:

Abdullah F. UZUN

İdarehane: Büyük Han, No. 55
Yenişehir - Ankara

Tel: 27531

Haberleşme Adresi:
Posta Kutusu 131 - Ankara

Dizildiği ve Basıldığı Yer:
Ayyıldız Matbaası — Denizciler
Caddesi, Saka Han, alt kat
Tel: 17507 — Ankara